

SAUE KOOL

Eesti keel LÕK

SISUKORD

1 Üldosa.....	3
1.1 Valdkonnapädevus.....	3
1.2 Ainetundide jaotus	3
1.3 Konkreetsem lõiming, kõigi üldpädevuste saavutamine ja kõigi õppekava läbivate teemade käsitlemine ainevaldkonnas	3
1.4 Ainevaldkondlikud hindamise erisused	4
1.5 Hindamise aeg ja põhimõtted.....	4
1.6 Õppekorralduse erisused	5
1.7 Õppekeskkonna erisused.....	6
2 Ainekava	8
2.1 Õppeaine kirjeldus, sh ainespetsiifikast lähtuvad erisused	8
2.2 Kooliastme teadmised, oskused ja hoiakud	8
2.3 Õpitulemused	10
2.3.1 1. klass	10
2.3.2 2. klass	11
2.3.3 3. klass	11
2.3.4 4. klass	12
2.3.5 5. klass	12
2.3.6 6. klass	13
2.3.7 7. klass	14
2.3.8 8. klass	15
2.3.9 9. klass	16
2.4 Õppesisu.....	16
2.4.1 1.klass	16
2.4.2 2.klass	24
2.4.3 3.klass	29
2.4.4 4.klass	32
2.4.5 5.klass	36
2.4.6 6.klass	41
2.4.7 7.klass	46
2.4.8 8.klass	51
2.4.9 9.klass	58

1 ÜLDOSA

1.1 Valdkonnapädevus

Eesti keele õpetuse peamine ülesanne on toetada õpilaste kõne arengut, rõhutades eriti kõnest arusaamise kujundamist.

Eesti keele õpetamisega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- o kuulab suulist kõnet ja reageerib sellele adekvaatselt; osaleb dialoogis ja väljendab oma mõtteid kuulajale arusaadavalt;
- o kavandab oma tegevust kõne abil, kommenteerib ning hindab seda, reguleerib oma ja teiste tegevust vastavalt üldistele käitumisharjumistele;
- o loeb jõukohast teksti, mõistab selle sisu ja mõtet;
- o kirjutab arusaadavalt, teeb märkmeid, mõistab ja koostab tarbekirja;
- o on omandanud elementaarse ülevaate eesti keele süsteemist, tunneb põhitõdesid;
- o valdab praktiliselt eesti keele lauseehitust, igapäevast sõnavara ja sõnade muutevorme, saab aru sõnade ja lausete otsesest tähendusest ning oma kogemuste piires ka pragmaatilisest tähendusest;
- o kasutab eesti keelt õpitegevuses ja igapäevases elus; tõlgendab igapäevast lihtsat verbaalset teavet;
- o tunneb ilukirjanduslike tekstide liike, omab elementaarset ülevaadet rahvuskirjandusest ja oskab nimetada mõnda kirjanikku;
- o tunneb ja jälgib oma võimete kohaselt üldnimilikke kõlbelisi arusaamu, valdab vastavat tavasõnavara.

1.2 Ainetundide jaotus

Õppeained	Õppetundide arv nädalas eesti õppekeelega õpilasele								
Klass	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Eesti keel ja kirjandus	7	9	8	8	7	6	6	6	6

1.3 Konkreetsem lõiming, kõigi üldpädevuste saavutamine ja kõigi õppekava läbivate teemade käsitlemine ainevaldkonnas

Eesti keele õpetamine teenib realselt õpilase kõne arendamise eesmärki ja on seetõttu tihedalt lõimitud kõikide teiste õppeainetega. Eesti keeles õpitav vajab arvestamist ja rakendamist kõikide õppeainete rakendamisel. Õpilase kõne arengu tase, esmajoones kõne mõistmine esitab väljakutse õpetaja kõnele. Õpetajal tuleb teada ja arvestada eesti keeles

õpitud lausemalle nii õppematerjali selgitamisel kui ka töökorralduste esitamisel. Õpilase suulise kõne arendamise eesmärgil vajab keeleõpetuses õpitu rakendamist kõikide ainete tundides ja ka klassivälistel üritustel.

Eesti keele ainekava on orientiiriks teiste ainete õpetajatele: vajalik on arvestada laste saavutatud kõnelist taset (omandatud sõnavormid, lauseliigid, teksti tüübid), millele toetudes korraldada õpetus teistes õppeainetes. Eesti keele oskuste kinnistamiseks on vajalik, et ka teiste ainete õpetajad nõuaksid vastavalt klassi õpitulemustele oma tööde vormistamist korrektses kirjas (arvestades eesti keeles õpitud).

1.4 Ainevaldkondlikud hindamise erisused

Hindamine on õpiprotsessi lahutamatu osa, mille käigus selgitatakse välja, kas õpilane on õppekavas määratletud õpitulemused saavutanud või mitte. Kasutatakse õppimist toetavat ehk kujundavat hindamist, mis sisaldab endas kolme komponenti:

- o süstemaatiline info kogumine õpilase arengu kohta (sh õpitulemuste saavutatuse kohta) ning selle analüüsimine,
- o tagasiside andmine õpilase seniste tulemuste kohta, tagasiside kajastab nii vajakajäämisi kui ka tugevusi, edasise õppimise planeerimine ja õpilase suunamine õppimisel.

Hindamisel kasutatakse erinevaid meetodeid ja vahendeid, hindamistulemusi dokumenteeritakse erineval viisil. Näiteks tuge vajavatel õpilastel on üheks dokumendiks individuaalse arengu jälgimise kaart, millele märgitakse hindamise tulemused (ehk õpilase tugevused ja arendamist vajavad küljed) ning soovitusel õpilase toetamiseks tema edasisel õppimisel. Hindamise tulemusena saadud teavet tuleb kasutada õppe tulemuslikumaks kavandamiseks, sest hindamise eesmärk on aidata õpilasel õppida. Õpetaja roll on kavandada õpe nii, et õpilasel oleks õpitava omandamiseks vajalikud õppimistingimused ning motivatsioon õppimiseks.

1.5 Hindamise aeg ja põhimõtted

LÕ-õpilase õppimise edukus sõltub õppija erivajaduse olemusest, isiksuse omadustest ja võimetest, soovist ja oskusest õppida. Määrava tähtsusega on seejuures õpilase tunnetusprotsesside areng, mis toimub LÕ-õpilasel eakohasest arengust aeglasemalt ning eripäradega. Täpsemalt saate arenguspetsiifika kohta lugeda vastava alateema peatükist Õpilaste tunnetustegevus ja kõne. Õpilase arenguliste eripärade tõttu on lihtsustatud õppe õpiprotsessis õpetaja roll tavapärasest suurem nii õppimise toetamisel ja mõtestamisel kui ka tulemuste ja tagasiside analüüsil.

Õppimist toetav hindamine peab toimuma pidevalt, st õppeprotsessi erinevatel etappidel:

- o eelhindamine (õppeprotsessi alguses),
- o protsessihindamine (õppeprotsessi käigus)
- o järelhindamine (õppeprotsessi lõpus).

Oluline on teadvustada, mis eesmärgil hindamine toimub ning kuidas toetada LÕ-õpilast sellisel viisil, et hindamise tulemus oleks asjakohane ja tõene.

1.6 Õppekorralduse erisused

Õppetegevus 1.-2. klassis

1.-2. klassis on põhitaotluseks õpilaste kohanemine koolieluga, turvatunde ja eduelamuste kogemine ning valmisoleku kujunemine edasiseks edukaks õppetöök. Kuna õpilaste koolivalmidus ja võimed on erinevad, diferentseeritakse õppeülesandeid ja nende täitmiseks kuluvat aega. Õpilased suudavad osaleda õppetegevustes õpetaja suunamisel ja õpetajaga koostöös. Õpilased vajavad õppetegevustes palju materialiseerimist ja näitlikke vahendeid, sh algoritme. Eesmärgiks on saavutada elementaarne lugemis- ja kirjutamisoskus.

Õppetegevus 3.-5. klassis

3.-5. klassis tegeletakse õpiharjumuste ja -oskuste ning püsivuse kujundamisega.

3.-5. klassis kujuneb jätkuvalt õpilaste oskus märgata ja eristada oma lähiümbrust (selle esemeid, nähtusi, sündmusi, tegevusi jms). Õpilased tutvuvad eesti rahvakommete ja traditsioonidega (rõhuasetus pere ja kodukoha traditsioonidel).

Tegevus- ja suhtlussituatsioonides õpitakse tundma ja järgima ühiskonnas aktsepteeritavaid käitumisnorme. Õpitakse märkama, eristama ja mõistma igapäevaelu olukordi, sealhulgas ohuolukordi, verbaalseid ja mitteverbaalseid eneseväljendusviise, tundeid jms. Täiendatakse ühis- ja koostegevuse oskusi (sh hooliv ja teisi arvestav suhtlemine) ja viisaka käitumise oskusi. Õpetaja abiga saab õpilane aru pere ja koduga seotud teemadest, teadvustab laste ning vanemate vastastikuseid õigusi ja kohustusi.

Järjepidevalt kujundatakse õpilaste sotsiaalset teadlikkust ja verbaalset aktiivsust: õpilased kirjeldavad abivahendite toel enda ja kaaslaste tegevust ja emotsionaalset seisundit.

Õppimist toetavad aktiivõppemeetodite kasutamine, õppekäigud, praktilised ülesanded, lühipalade lugemine ja analüüsimine. Järjest enam võimaldab tunnetustegevuse tase õpilastel aktiivsemalt ja iseseisvamalt osaleda (õpi)tegevuste kavandamisel, sooritamisel ja kontrollimisel ning abivahendite valimisel ja kasutamisel.

Praktiliste ja tekstis kirjeldatud situatsioonide analüüsil pööratakse tähelepanu nendes osalejate tegevusviisidele, motiividele ja kavatsustele, situatsioonide tingimustele, tegevuste tulemustele ja tagajärgedele. Õpitakse juhendamise järgi situatsioonidele alternatiivseid lahendusi leidma ning kaaslastele soovitusi andma.

Õppetegevus 6.-7. klassis

6.-7. klassis tegeletakse iseseisvuse kujundamise ja eesmärgistatud töö oskuste ning valikute tegemise oskuste arendamisega. Õpilased suudavad mõista ja täita suulisi ning kirjalikke tuttavaid töökorraldusi. Oluline on kasutada algoritme ning suunata õpilasi

aktiivsemalt ka iseseisvalt algoritme järgima ja kasutama, sh oma tegevust kontrollima. Jätkuvalt on õppeprotsessis suur osakaal praktilisel harjutamisel.

6.-7. klassi õpetuse ülesandeks on süstematiseerida eelnevates klassides omandatud praktilist keeleteadust ning seda teadlikustada, toetada keeleliselt teiste ainete õppimist, õppida kasutama tekste teabe hankimiseks. Omandatakse mitmed uued teksti taastamise võtted, sh õpitakse koostama kirjalikku ümberjutustust.

Kolmandal arenguastmel jõutakse ladusa lugemiseni. Järjest rohkem loetakse endamisi, õpitakse iseloomustama tekstides kirjeldatud tegelasi, kirjeldatud sündmused seostatakse ajaloolise taustaga. Kirjeldamisel pööratakse enam tähelepanu detailidele võimalikult täpsete kujutluspiltide loomiseks ja teabe edastamiseks.

Õpetamisel pööratakse 6.-7. klassis tähelepanu omadussõnadele: tähenduse täpsustamine ja diferentseerimine, rakendamine laiendina. Suunatakse enamlevinud sõnamoodustusmallide omandamist, sõnavormide rakendamist erinevates tähendustes, sõnade mõistmist ja kasutamist ülekantud tähenduses.

Õppetegevus 8.-9. klassis

8.-9. klassis tegeletakse oma tegevuse kavandamise ja hindamisega. Õpetatakse valima ning rakendama tulemuse saavutamiseks vajalikke tegevusi, vahendeid ja enesekontrollivõtteid. Õppesisu ja omandatavaid oskusi seostatakse igapäevaeluga.

Arendatakse oskust kuulata ja lugeda jõukohaseid tekste, mõista suulist kõnet, luua keeleliselt korrektseid ning suhtlussituatsioonile vastavaid lihtsaid suulisi ja kirjalikke tekste, sh lihtsa struktuuriga loovtöid.

Harjutatakse tekstidest teabe hankimist, märkmete tegemist ja konspekterimist, tarbekirja, rakendades omandatud digioskusi. Kujundatakse oskust oma arvamust väljendada, põhjendada ja kaitsta, hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi ning teadvustada oma huvisid. Õppeprotsessis on suur osakaal praktilisel harjutamisel, õppesisu ja omandatavaid oskusi seostatakse igapäevaeluga.

1.7 Õppekeskkonna erisused

Teadmiste-oskuste omandamiseks on vajalik sobiv õpikeskkond. Olulisel kohal on näiteks füüsiline ruum ja vahendid, jõukohane õppevara ja õpetamine, õppija ning õpetaja vaheline suhe ja koostöö.

Ka LÕK-õpilaste õpetamisel on oluline järgida kaasaegse õpikäsituse põhimõtteid, kuid seejuures tuleb väga täpselt arvestada laste õppimise eripärasid ning nendest lähtudes leida sobivad lahendused. Näiteks tähendab õppimine teadmiste aktiivset konstrueerimist ning olemasolevate ja uute teadmiste seostamist. Sellist kognitiivset tegevust võimaldavad eakohaselt arenenud täidesaatsvad funktsioonid ja kõne. LÕK-õpilastel on nimetatud valdkondade arengus puudujärgid, mistõttu on vajalik, et täiskasvanu suunab pidevalt lapse õppimist sobival keerukuse astmel - õppimine toimub õppija ja õpetaja vahelises koostöös.

Oluline on märgata muutusi õppija oskustes, õigeaegselt tõsta tema iseseisvuse astet ning vähendada täiskasvanu osalust. Vaja on jälgida, et õpetaja tegevus toetaks lapse õppimist tema lähima arengu tsoonis, st õppijale peab jääma õppimisel jõukohane pingutus. Õpikeskkonna loomisel on tähtis tunda ja arvestada õpilase teadmiste-oskuste taset ning arenguvõimalusi. Õppimist on vaja toetada õppija jaoks sobival tasandil ning jõukohases tempos.

2 Ainekava

2.1 Õppeaine kirjeldus, sh ainespetsiifikast lähtuvad erisused

Eesti keele õpetuse peamine ülesanne on toetada õpilaste kõne arengut, rõhutades eriti kõnest arusaamise kujundamist. Eesti keele õpetamisega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- o kuulab suulist kõnet ja reageerib sellele adekvaatselt; osaleb dialoogis ja väljendab oma mõtteid kuulajale arusaadavalt;
- o kavandab oma tegevust kõne abil, kommenteerib ning hindab seda, reguleerib oma ja teiste tegevust vastavalt üldistele käitumisnormidele;
- o loeb jõukohast teksti, mõistab selle sisu ja mõtet;
- o kirjutab arusaadavalt, teeb märkmeid, mõistab ja koostab tarbekirja;
- o on omandanud elementaarse ülevaate eesti keele süsteemist, tunneb põhitermineid;
- o valdab praktiliselt eesti keele lauseehitust, igapäevast sõnavara ja sõnade muutevorme, saab aru sõnade ja lausete otsesest tähendusest ning oma kogemuste piires ka pragmaatilisest tähendusest;
- o kasutab eesti keelt õpitegevuses ja igapäevases elus; tõlgendab igapäevast lihtsat verbaalset teavet;
- o tunneb ilukirjanduslike tekstide liike, omab elementaarset ülevaadet rahvuskirjandusest ja oskab nimetada mõnda kirjanikku;

2.2 Kooliastme teadmised, oskused ja hoiakud

Õpitulemused I kooliastmes 3. klassi lõpetaja:

- o osaleb ühistegevuse ajal dialoogis (küsimus-vastus, teade-küsimus), kasutab viisakusväljendeid;
- o loeb õpitud teksti valdavalt 2-3-silbiliste sõnade kaupa;
- o leiab õpitud tekstist küsimuste-korralduste järgi sõnu, lauseid ja lõike, vastab küsimustele, sh annab elementaarse hinnangu tegevusaktile;
- o annab abistavaid materjale kasutades ja koostöös õpetajaga tekstilähedaselt edasi õpitud pala sisu;
- o võrdleb tajutavate tunnuste alusel abistavale materjalile toetudes kahte tuttavat objekti;
- o mõistab ja koostab skeemide toel kuni 5-sõnalisi lihtlauseid, kasutades õpitud nimi-, omadus- ja tegusõnavorme;

- o koostab sõnaühendeid õpitud sõnavormidega erinevates funktsioonides;
- o muudab ja määrab õpetaja suunamisel graafilistele orientiiridele ning skeemidele toetudes üksikhäälikutest koosnevates sõnades veaohlike häälikute pikkuse;
- o kirjutab pärast analüüsi õigesti 2-3-silbilisi üksikhäälikutest koosnevaid sõnu;
- o kirjutab lugema õpitud lausete ära kirjas 1-2-silbilisi sõnu originaalteksti täiendavalt vaatamata; kontrollib suunamisel kirjutatu õigsust.

Õpitulemused II kooliastmes 6. klassi lõpetaja:

- o küsib ja edastab teavet tuttavates situatsioonides, järgib üldtunnustatud käitumisnorme;
- o osaleb oma õpitegevuse planeerimisel, kasutab suunamisel enesekontrollivõtteid, küsib abi, valib ja kasutab abistavaid materjale;
- o loeb õpitud teksti kõne tempos õigesti ja ladusalt; loeb jõukohast tundmatut teksti peamiselt süntagmade kaupa;
- o täidab endamisi lugedes jõukohaseid sisulisi ja keelelisi ülesandeid;
- o annab abistavate materjalide toel edasi kuulnud või loetud tekstilõikude sisu (valikjutustamine); kirjeldab situatsioone ja objekte plaani alusel;
- o hindab tekstis kirjeldatud tegelaste käitumise vastavust moraalinõuetele;
- o mõistab ja kasutab õpitud liht- ja koondlausemalle; mõistab kaheosaliste liitlausete tähendust, eristab osalusetega väljendatud suhteid ja seoseid;
- o moodustab liitsõnu ja tuletisi õpitud mallide ulatuses, mõistab liitsõnade ja tuletiste tähendust;
- o analüüsib sõnavormi koostist ja tähendust; moodustab sõnavorme, esitab suunamisel süntaksi- ja morfoloogiaküsimusi;
- o kasutab sõnade õpitud muutevorme eri funktsioonides (teigusõna muutevorme õpetaja abiga);
- o kirjutab sõnu õigesti, rakendab õpitud tähekasutus- ja ortograafiareegleid; kasutab vajaduse korral individuaalseid abimaterjale, rakendab õpitud enesekontrollivõtteid;
- o teeb ära kirja lauseosade või lühikeste lausete kaupa ja kontrollib tulemust.

Õpitulemused III kooliastmes 9. klassi lõpetaja:

- o suhtleb ja käitub partnerit arvestades olukorrale vastavalt, järgib üldtunnustatud moraalinorme, esitab oma soove, selgitab seisukohti suuliselt ja kirjalikult korrektses eesti keeles, osaleb arutelus;

- o valdab võimetekohaste tekstide funktsionaalse lugemise oskust;
- o nimetab mõnda eesti kirjanikku ja on tutvunud tema loominguga;
- o kasutab teabe hankimiseks eriliigilisi tekste ja erinevaid allikaid, suudab elementaarselt konspekteerida; koostab referaadi eelneva analüüsi või plaani alusel;
- o koostab erinevaid õpitud tarbekirju näidiste alusel;
- o edastab loetud või kuulnud teksti sisu suuliselt või kirjalikult korrektses eesti keeles;
- o tunneb eri lausetüüpe, mõistab õpitud lausemallide tähendust, kasutab neid kõnes;
- o järgib õpitud tähekasutus- ja ortograafiareegleid, suudab ise oma tööd kontrollida, leida ja parandada õigekirjavigu.

2.3 Õpitulemused

2.3.1 1. klass

Õpilane:

- o väljendab oma mõtet vähemalt baaslausel;
- o alustab dialoogi oma tarvete rahuldamiseks ja/või vastab dialoogi repliigile, kasutab elementaarseid viisakusväljendeid;
- o tunneb suuri ja väikseid trükitähti;
- o loeb veerides 1-3-silbilisi lihtsa häälikulise struktuuriga sõnu;
- o saab oma kogemuste piires aru loetud baaslausete ja vähelaiendatud lihtlausete tähendusest;
- o eristab sõnu kuulnud lauses;
- o mõistab, koostab (tegevuse, pildi ja/või skeemi alusel) ning kasutab kontekstist või situatsioonist lähtuvalt sensomotoorsele kogemusele toetuvaid 3-4-sõnalisi lihtlauseid;
- o häälib kuni 5-häälikulisi sõnu, määrab häälikujärje sõnas, koostab analüüsitud sõnade (noop)skeeme; 9) määrab koostöös õpetajaga võrdleva hääldamise abil häälikute pikkuse 1-2-silbilistes sõnades ja kasutab sõnu analüüsidest sobivaid sümboleid (sh noope);
- o laob analüüsitud sõnu sümboleid ja tähtedega, teeb analüüsitud sõnade ära kirja vähemalt tähthaaval;
- o kirjutab eelnevalt analüüsitud sõnu väikeste kirjatähtedega.

2.3.2 2. klass

Õpilane:

- o alustab ja/või jätkab tuttavas situatsioonis dialoogi, kasutab viisakusväljendeid;
- o kõneleb õpetaja suunamisel 3-4 lausega oma tegevusest;
- o iseloomustab objekti 2-3 tajutava tunnuse alusel õpetaja suunamisel;
- o mõistab, koostab ja kasutab suulises kõnes tunnetuslikele ja oma kogemustele toetuvat laiendatud 4-5-sõnalist lihtlauset;
- o loeb õpitud teksti lühikeste sõnade ja pikemaid sõnu kõnetaktide kaupa;
- o vastab analüüsitud lühiteksti põhjal suuliselt küsimustele, nimetab tekstis kirjeldatud tegelasi ja sündmusi abivahenditele (pildid, pildiseeriad, küsimused, sõnalünkadega laused) toetudes;
- o leiab õpitud tekstist küsimuste-korralduste abil sõnu ja lauseid, vastab küsimustele lause ja/või lõigu sisu kohta valiklugemise abil, järjestab sisu järgi pildiseeria;
- o eristab häälikuid ja määrab häälimisele toetudes nende järjekorra sõnas; määrab häälikurühma tabeli alusel;
- o muudab ja määrab võrdleva häälduse ja abivahendi toel 1-2-silbilistes sõnades lihthääliku pikkuse;
- o kirjutab analüüsitud 1-2-silbilisi sõnu häälikkoostist moonutamata;
- o teeb lugema õpitud 3-4-sõnalise lause ära kirja lühikeste sõnade ja kõnetaktide kaupa.

2.3.3 3. klass

Õpilane:

- o osaleb ühistegevuse ajal dialoogis (küsimus-vastus, teade-küsimus), kasutab viisakusväljendeid;
- o loeb õpitud teksti valdavalt sõnade kaupa;
- o leiab õpitud tekstist küsimuste-korralduste järgi sõnu, lauseid ja lõike, vastab küsimustele, sh annab hinnangu tegevusaktile;
- o annab abivahendeid kasutades ja koostöös õpetajaga tekstilähedaselt edasi õpitud pala sisu;
- o kirjeldab ja võrdleb tajutavate tunnuste alusel abistavale materjalile toetudes kahte tuttavat objekti;

- o mõistab ja koostab kuni 5-sõnalisi lihtlauseid, kasutades õpitud nimi-, omadus- ja tegusõnavorme;
- o koostab sõnaühendeid õpitud sõnavormidega erinevates funktsioonides;
- o muudab ja määrab graafilistele orientiiridele ning skeemidele toetudes üksikhäälikutest koosnevates sõnades veaohlike häälikute pikkust;
- o kirjutab pärast analüüsi õigesti 2-3-silbilisi üksikhäälikutest koosnevaid sõnu;
- o kirjutab lugema õpitud lausete ära kirjas 1-2-silbilisi sõnu originaalteksti täiendavalt vaatamata; kontrollib suunamisel kirjutatu õigsust.

2.3.4 4. klass

Õpilane:

- o osaleb ühistegevuse ajal üksteise tegevust reguleerivas dialoogis, kirjeldab ja annab hinnanguid tegevustele;
- o loeb õpitud teksti õigesti sõnade ja süntagmade kaupa, arvestab kirjavahemärke; loeb õppimata teksti vähemalt sõnahaaval;
- o leiab küsimuste-korralduste alusel tekstist sõnu, lauseid ja löike (sh peamõttele osutavaid lauseid);
- o vastab küsimustele teksti kohta (nimetab põhjuslikke seosed, annab hinnanguid tegevustele);
- o tuletab õpetaja juhendamisel tekstis sõnastamata teabe, toetudes oma kogemustele ja teadmistele;
- o annab abivahenditele toetudes tekstilähedaselt ja valikuliselt edasi teksti või lõigu sisu; kirjeldab ja võrdleb esemeid rühmas (kuni 3 objekti);
- o mõistab, koostab ja kasutab kõnes kuni 6-sõnalist lihtlauset ja sihitisosalauset; laiendab lihtlauset skeemide ja süntaksiküsimuste abil;
- o analüüsib ja moodustab käändevorme skeemide abil, rakendab neid õpitud funktsioonides oma kõnes;
- o kirjutab õigesti üksikhäälikutest koosnevaid kuni 4-silbilisi sõnu; kasutab suunamisel enesekontrollivõtteid;
- o teeb 4–5-sõnalise lause ära kirja sõnahaaval ja kontrollib tulemust.

2.3.5 5. klass

Õpilane:

- o väljendab tuttavates situatsioonides oma seisukohti; küsib abi, järgib üldtunnustatud käitumisnorme;
- o kasutab koostegevuses eri tüüpi dialoogirepliike, teeb kokkuvõtteid ühistegevusest;
- o sooritab tuttavaid õpitoiminguid suuliste ja kirjalike hargnenud korralduste alusel, sh osaleb tegevuse planeerimisel, valib ja kasutab abivahendeid;
- o loeb õpitud teksti ladusalt häälega või endamisi vaikselt; täidab valiklugemise ülesandeid;
- o osaleb õpetaja suunamisel lõigu ja teksti peamõtte sõnastamisel; osaleb jutustamiseks vajaliku abivahendi koostamisel ja annab sellele toetudes tekstilähedaselt edasi loetu sisu lõikude kaupa;
- o annab hinnangu tekstis kirjeldatud tegevustele, põhjendab oma arvamust;
- o mõistab ja kasutab kuni 6-sõnalist lihtlauset; rakendab lauses sõnade muutevorme õpitud funktsioonides;
- o tunneb ära õpitud koond- ja liitlausete liike tekstis ja tekstiväliselt; oskab neid suunamisel moodustada;
- o analüüsib ja moodustab sõnavorme algoritmi alusel;
- o rakendab tähekasutusreegleid; kasutab õpitud enesekontrollivõtteid õpetaja juhendamisel;
- o teeb 4-5-sõnalise lause ära kirja peamiselt sõnapaaride kaupa ja kontrollib tulemust.

2.3.6 6. klass

Õpilane:

- o küsib ja edastab teavet tuttavates situatsioonides, järgib üldtunnustatud käitumisnorme;
- o osaleb oma õpitegevuse planeerimisel, kasutab suunamisel enesekontrollivõtteid, küsib abi, valib ja kasutab abivahendeid;
- o loeb õpitud teksti kõne tempos õigesti ja ladusalt ning jõukohast tundmatut teksti peamiselt süntagmade kaupa;
- o täidab endamisi lugedes jõukohaseid sisulisi ja keelelisi ülesandeid;
- o annab abivahendite toel edasi loetud tekstilõikude sisu (valikjutustamine); kirjeldab situatsioone ja objekte plaani alusel;
- o hindab tekstis kirjeldatud tegelaste käitumise vastavust moraalinõuetele;

- o mõistab ja kasutab õpitud liht- ja koondlausemalle; mõistab kaheosaliste liitlausete tähendust, eristab osalausestega väljendatud suhteid ja seoseid;
- o moodustab liitsõnu ja tuletisi õpitud mallide ulatuses, mõistab liitsõnade ja tuletiste tähendust;
- o analüüsib sõnavormi koostist ja tähendust; moodustab sõnavorme, esitab suunamisel süntaksi- ja morfoloogiaküsimusi;
- o kasutab sõnade õpitud muutevorme eri funktsioonides (teigusõna muutevorme õpetaja abiga);
- o kirjutab sõnu õigesti, rakendab õpitud tähekasutus- ja ortograafiareegleid; kasutab vajaduse korral individuaalseid abivahendeid, rakendab õpitud enesekontrollivõtteid;
- o teeb ära kirja lauseosade või lühikeste lausete kaupa ja kontrollib tulemust.

2.3.7.7. klass

Õpilane:

- o mõistab suhtlemisel seisukohtade võimalikku erinevust, selgitab oma seisukohti, hangib vajaduse korral täiendavat teavet teistelt inimestelt;
- o annab hinnangu tekstis kirjeldatud tegelaste käitumisele ja põhjendab seda viidetega tekstile, oma kogemusele või kehtivatele moraalinormidele;
- o iseloomustab tekstis kirjeldatud tegelasi plaani järgi, rühmitab neid teadaolevate tunnuste alusel;
- o selgitab talle mõistetavate sündmuste ajalisi ning põhjuslikke seoseid;
- o loeb jõukohast tundmatut teksti kõne tempos, õpitud teksti elementaarse ilmekusega;
- o hangib tekstist teavet õpetaja juhendamisel;
- o rakendab õpetaja juhendamisel temaatilise lugemise oskust, täidab endamisi lugedes sisulisi ja keelelisi ülesandeid;
- o taastab analüüsitud teksti sisu vastavalt püstitatud ülesandele (valikuliselt, temaatiliselt, kokkuvõtlikult), vajaduse korral kasutab teksti analüüsimisel ühiselt koostatud abivahendeid;
- o koostab pärast ühist ettevalmistust lühikese kirjaliku ümberjutustuse, kokkuvõtte või referaadi kavale, tugisõnadele või sõnaühenditele toetudes;
- o mõistab ja kasutab õpitud liht- ja koondlausemalle;
- o mõistab ja kasutab suunamisel kõnes eri suhteid (aeg, põhjus, koht, tagajärg, eesmärk jms) väljendavaid kaheosalisi liitlauseid;

- o tuletab sõnu õpitud liidetega; moodustab liitsõnu;
- o kasutab kõnes sõnade käände- ja pöördevorme, analüüsib sõnavormide koostist;
- o tunneb ja rakendab kirjutamisel tähekasutus- ja ortograafiareegleid, vajaduse korral abimaterjalidele toetudes või õpetaja suunamisel.

2.3.8 8. klass

Õpilane:

- o hindab oma ja teiste käitumise otstarbekust ja moraalinõuetele vastavust tavasuhtes, iseloomustab plaani järgi tegelasi ja tegelasrühmi ning nende käitumist;
- o märkab ja hindab kaaslaste käitumise (sh sõnakasutuse) sobivust, reageerib adekvaatselt kaaslaste erinevatele ja vastandlikele seisukohtadele;
- o analüüsib suunavate küsimuste abil dialoogi;
- o kasutab teabe saamiseks õpetaja juhendamisel erinevaid allikaid;
- o tutvustab kaaslastele ühte loetud raamatut;
- o loeb ja analüüsib jõukohast teksti ning täidab ülesandeid õpitud mõistmisstrateegiatega ulatuses;
- o esitab küsimusi teksti kohta mõistmisstrateegiatest lähtuvalt;
- o märgistab suunamisel olulist teavet väljendavaid teabeüksusi tekstis, teeb märkmeid tekstide põhjal;
- o taastab õpitud teksti suuliselt erineval viisil: tekstilähedaselt, temaatiliselt, kokkuvõtlikult, tegelase seisukohalt; vajaduse korral rakendab tuttavaid abivahendeid;
- o kirjeldab abiga tegevusi ja sündmusi oma kogemuste ja eri õppeainete materjalide põhjal;
- o koostab pärast ühist arutelu tekstilähedase kirjaliku ümberjutustuse, kokkuvõtte või referaadi;
- o koostab õpitud tarbekirja etteantud näidise järgi;
- o tunneb ära ja moodustab pöörde- ja käändevorme, vajaduse korral toetub näidisele;
- o tuletab sõnu õpitud liidetega, mõistab ja kasutab kõnes tuletisi;
- o kasutab õpitud lausemalle suulises ja kirjalikus tekstis;
- o kasutab omandatud õigekirjaoskusi iseseisvates kirjalikes töödes, oskab vajaduse korral kasutada abistavat materjali.

2.3.9 9. klass

Õpilane:

- o suhtleb ja käitub partnerit arvestades olukorrale vastavalt, järgib üldtunnustatud moraalnorme, esitab oma soove, selgitab seisukohti suuliselt ja kirjalikult korrektses eesti keeles, osaleb arutelus;
- o valdab võimetekohaste tekstide funktsionaalse lugemise oskust;
- o nimetab mõnda eesti kirjanikku ja on tutvunud tema loominguga;
- o kasutab eriliigilisi tekste ja erinevaid allikaid teabe hankimiseks, suudab elementaarselt konspekterida; koostab referaadi eelneva analüüsi või plaani alusel;
- o koostab erinevaid õpitud tarbekirju näidiste alusel;
- o edastab loetud või kuulnud teksti sisu suuliselt või kirjalikult korrektses eesti keeles;
- o tunneb eri lausetüüpe, mõistab õpitud lausemallide tähendust, kasutab neid kõnes;
- o järgib õpitud tähekasutus- ja ortograafiareegleid, suudab ise oma tööd kontrollida, leida ja parandada õigekirjavigu.

2.4 Õppesisu

2.4.1 1.klass

1. klassis on põhitaotluseks õpilaste kohanemine koolieluga, turvatunde ja eduelamuste kogemine ning valmisoleku kujunemine edasiseks õppetööks.

Kuna õpilaste koolivalmidus ja võimed on erinevad, diferentseeritakse õppeülesandeid ja nende täitmiseks kuluvat aega. Õpilased suudavad osaleda õppetegevustes õpetaja suunamisel ja õpetajaga koostöös. Õpilased vajavad õppetegevustes töösammude näitlikustamist kasutades erinevaid materialiseerimisvahendeid, sh algoritme.

Eesmärgiks on saavutada elementaarne lugemis- ja kirjutamisoskus. Kogu esimene õppeaasta töötatakse aabitsaga. Erinevalt tavaõppest aabitsajärgne periood 1. klassis puudub. Aabitsaperioodil omandatud oskusi kinnistatakse aabitsajärgsel perioodil, st 2. klassis.

Kuulamine ja jälgimine
<ul style="list-style-type: none"> o Tähelepanu suunatud keskendumine ja hoidmine, lühikeste ja lihtsate korralduste mõistmine ja täitmine. Suuliste lühikorralduste täitmise aluseks on kõne kuulamine ja selle elementaarne mõistmine. o 2-3-sõnaliste lausungite kuulamine ja kordamine. o Õpetaja lühikese ja laste kogemusi kajastava jutu kuulamine. o 2-realiste salvide õppimine kuulamise järgi. o Õpetaja tegevuse jälgimine.

<ul style="list-style-type: none"> o 3-4-sõnaliste lausungite kuulamine ja kordamine. o 2-3-realiste salmide õppimine kuulamise järgi.
<ul style="list-style-type: none"> o Kuni 5-sõnaliste lausungite kuulamine ja kordamine. o Laste kogemusi kajastava lühikese ja lihtsa jutu kuulamine: õpetaja jutustus, ettelugemine. 2-4-realiste salmide õppimine kuulamise järgi. o Õpetaja tegevuse jälgimine.
Suhtlemine
<ul style="list-style-type: none"> o Emotsionaalse kontakti loomine. o Elementaarsete individuaalsete vajaduste väljendamine, viisakusväljendite kasutamine (tänan, palun). o Elementaarsete mitteverbaalsete suhtlemisvahendite (näoilme, žestid) mõistmine.
<ul style="list-style-type: none"> o Emotsionaalse kontakti loomine ja säilitamine. o Vastamine dialoogi repliigile (küsimus), dialoogi jätkamine. Oma õpi- ja vaba aja tegevustega seotud soovide ja vajaduste väljendamine viisakusväljendeid kasutades (palun palli, palun pliiatsit).
<ul style="list-style-type: none"> o Vastamine dialoogi repliigile (küsimus või korraldus), dialoogi jätkamine ja alustamine tuttavas situatsioonis oma vajaduste rahuldamiseks. o Oma soovide ja vajaduste väljendamine, viisakusväljendite kasutamine. o Suhtlemine koostegEVuses, sh mitteverbaalseid vahendeid kasutades (osutamine, žestid). o Hääletoonid, näoilmed (rõõmus, kuri...). o Hääle- ja intonatsiooniharjutused õpetaja eeskuju alusel. o Eneseväljendus õpitud liikumis- ja laulumängudes.
Nägemis- ja ruumitaju
<ul style="list-style-type: none"> o Silmaliigutuste suunamine, silma- ja käeliigutuste seostamine. o Esemete ja esemepiltide äratundmine; esemete ja piltide sobitamine ning rühmitamine erinevate tunnuste alusel: suurus, värvus, kuju, detailide paigutus. o Rühm ja allrühmad: rühmitamine, nimetamine. Allrühma- ja rühmanimetuste tundmine ja kasutamine õpitud teemade ulatuses (koolitarbed, riietusesemed, mööbel, toidunõud, mänguasjad, kodu- ja metsloomad). o Kujundite äratundmine (kolmnurk, nelinurk, ring). Kujundite järjestamine matkimise, näidise ja sõnalise korralduse järgi. o Põhivärvuste eristamine ja pinna katmine
<ul style="list-style-type: none"> o Orienteerumine lähiruumis (all-üleval, keskel, ees-taga), sh paberilehel, tahvil, raamatus ja vihikus. o Ruumisuhete ja vastavate sõnade (suur-väike, suurem-väiksem, ülal-all, ees-taga, alguses-lõpuskeskel, esimene-viimane) mõistmine. o Kujundite eristamine kuju, suuruse, detailide ja nende paigutuse järgi, suunatud võrdlemine, erisuste ja sarnasuste märkamine, rühmitamine.

<ul style="list-style-type: none"> o Orienteerumine oma kehas ja lähiruumis (all-üleval, keskel, ees-tagas, vasakul-paremal), sh paberilehel, tahvlil, raamatus ja vihikus (vajadusel märgistatakse õpilase vasak või parem käsi). o Ruumisuhete ja vastavate sõnade (vasakul-paremal) mõistmine. o Esemete paigutus ruumis üksteise suhtes, kujundite paigutus tahvlil ja paberilehel.
<ul style="list-style-type: none"> o Kujundite eristamine, suunatud võrdlemine, erisuste ja sarnasuste märkamine, rühmitamine, konstrueerimine.
Ajakujutlused
<ul style="list-style-type: none"> o Samaaegsete sündmuste ning toimingute eristamine, vastavate keelendite mõistmine ja kasutamine (samal ajal, praegu, nüüd, täna). o Ööpäeva osade, nende järjestuses orienteerumine õpetaja poolt suunatult, ööpäevaosade äratundmine (sh pildil), vastavate nimetuste tundmine. o Aastaaeg sügis, orienteerumine õpetaja poolt suunatult, aastaaja äratundmine reaalsuses ja pildil, vastavate nimetuste tundmine.
<ul style="list-style-type: none"> o Samaaegsete ja eelnenud sündmuste ning toimingute eristamine, vastavate keelendite mõistmine ja kasutamine (samal ajal, praegu, nüüd, enne, täna, eile). o Nädalapäevade järjestuses orienteerumine õpetaja poolt suunatult, vastavate nimetuste tundmine. Aastaaeg talv, aastaaja äratundmine reaalsuses ja pildil, vastavate nimetuste tundmine. o Aastaaegade (sügis, talv) järjestuses orienteerumine.
<ul style="list-style-type: none"> o Samaaegsete ja eelnenud ning järgnevate sündmuste ning toimingute eristamine, vastavate keelendite mõistmine ja kasutamine: samal ajal, praegu, nüüd, enne, pärast, eile, täna, homme. Aastajaad kevad, suvi. Aastaaegade äratundmine reaalsuses ja pildil, vastavate nimetuste tundmine. o Nelja aastaaja järjestuses orienteerumine õpetaja poolt suunatult, aastaaegade äratundmine reaalsuses ja pildil, vastavate nimetuste tundmine.
Kuulmistaju
<ul style="list-style-type: none"> o Helide ja mürade tajumine, nende eristamine kõnest. o Hääletugevuse muutmine õpetaja eeskuju järgi. o Sõnade ja häälikute eristamine (2-3 üksust), nende järjekorra taastamine 1) hääldamisele 2) häälimisele toetudes; häälikute arvu määramine sõnas. o Kõlalt lähedaste sõnade eristamine. 2-3 sõnalise lause kordamine. Sõnade arvu määramine lauses. o Korduvate keeleüksuste ja kõnesegmentide äratundmine: sõnapaarid, üksuste või segmentide rida.
<ul style="list-style-type: none"> o Helide ja mürade tajumine, nende suuna määramine ja eristamine kõnest. o Sõnade ja häälikute eristamine, nende järjekorra taastamine (3-4 üksust) hääldamisele ja häälimisele toetudes; häälikute arvu määramine sõnas. o Kõlalt lähedaste sõnade eristamine. 3-4-sõnalise lause kordamine. o Hääletugevuse ning intonatsiooni muutmine õpetaja eeskuju järgi.

- o Helide ja mürade tajumine, nende jäljendamine ja eristamine kõnest.
- o Sõnade ja häälikute eristamine, nende järjekorra taastamine (kuni 5 üksust) hääldamisele ja häälimisele toetudes; häälikute arvu määramine sõnas.
- o Kõlalt lähedaste sõnade eristamine. Kuni 5 sõnalise lause kordamine.
- o Hääldusvigade (häälikute ärajätmine, asendamine, ümberpaigutamine, silbistruktuuri moonutused) märkamine teiste kõnes.
- o Hääletugevuse ning intonatsiooni märkamine ja muutmine õpetaja eeskuju järgi.
- o Kuulmistaju seostamine hääldamise ja nägemistajuga (sõna - objekt/tunnus, häälik - täht).

Lause ja sõnavara

- o alus + öeldis + abinõumäärus (millega?),
- o alus + öeldis + kaasolumäärus (kellega?),
- o alus + öeldis + sihitis + sihitismäärus (kellele?).
- o Skeemide kasutamine analüüsimisel (koostegevuses õpetajaga), lause skeemi koostamine (kuni 4 sõna).
- o Väit-, küsi- ja käsklause praktiline kasutamine õpitud lausemallide ulatuses, õpetaja häälduse/intonatsiooni matkimine.
- o Kolme etteantud lause seostamine sidusaks jutukeseks.
- o Baassõnavara aktiveerimine. Esemete ja olendite eristamine, küsimuste kes?, mis? praktiline esitamine.
- o Sõnavormi ja tagasõnade alla (alt), peale (pealt), ette (eest), taha (tagant), kõrvale (kõrvalt) tähenduse äratundmine, kohasuhete (kus?, kuhu?, kust?) eristamine, vastavate sõnavormide tähenduse mõistmine.
- o Omandatud sõnade kasutamine kõnes enamlevinud muutevormides ja koos tagasõnadega. Esemete eristamine meeleorganitega tajutavate tunnuste alusel, tunnuste (värvus, suurus, kuju) väljendamine sõnadega. Tajutava tunnuse sõnastamine lauses öeldistäite ja täiendina (Sai on soe – Soe sai ...)
- o Baaslause ja vähelaiendatud lihtlause äratundmine, kuni 5-sõnalise lause järelkordamine.
- o Sõnade eraldamine ja sõnajärje määramine lauses.
- o Lausetähenduse mõistmine, lause sisulise õigsuse määramine.
- o Lauseskeemid kui analüüsi materialiseerimisvahendid: skeemide funktsiooni mõistmine. Skeemi abil kuni 4-sõnalise lause koostamine tegevuse ja/või pildi järgi, esitatud skeemi kasutamine lause analüüsimisel (koostegevuses õpetajaga), kuni 5-sõnalise lause skeemi koostamine. Kuni 4 lause seostamine sidusaks jutuks.
- o Baassõnavara aktiveerimine.
- o Õpitud sõnavormide kasutamine koos tagasõnadega levinud lausemallides.

Häälik- ja foneemanalüüs

- o Sõnade hääldamise täpsustamine, häälikurea (2-3 häälikut) kordamine.
- o Kuni 4-häälikuliste sõnade häälimine skeemide abil ja ilma; häälikute asukoha ja järjekorra määramine.

<ul style="list-style-type: none"> o Sõnade häälikkoostise ladumine abivahenditega (valged ringid), 2-3 sõna koostise võrdlemine, sõnade rühmitamine häälikkoostise järgi (häälikute arv, hääliku esinemine või puudumine sõnas, häälikute asukoht). o Sõna häälimise tempo muutmine: häälimine aeglaselt ja kiiremini. o Ülipika täishääliku leidmine sõnas õpetaja utreeritud ehk rõhutatud hääldamise järgi, lühikese ja ülipika täishääliku eristamine (õpetaja) võrdleva hääldamise alusel; koostegevuses õpetajaga ja õpetajat matkides. o Häälikupikkuse märkimine sümbolitega (noopidega). o Täishäälikute (I, U, E, O, A) eristamine (äratundmine üksikhäälikuna ja sõnas). Sõnaskeemide valimine ja koostamine, sõnade ladumine noopidega, sõnade häälikkoostise võrdlemine (materialiseeritult). o Häälik/täht seoste harjutamine (topelttäht = üks hääldussegment). Tähendusega sõnade ja sõnavormide eristamine tähenduseta häälikukombinatsioonidest. o Sõnade hääldamise täpsustamine, häälikurea (kuni 4 häälikut) kordamine. Kuni 5-häälikuliste sõnade häälimine skeemide abil ja ilma; häälikute asukoha ja järjekorra määramine. Sõna häälimise tempo muutmine: häälimine aeglaselt ja kiiremini.
<ul style="list-style-type: none"> o Sõnade häälikkoostise ladumine abivahenditega (valged ringid). o 2-3 sõna koostise võrdlemine. o Sõnade rühmitamine häälikkoostise järgi (häälikute arv, hääliku esinemine või puudumine sõnas, häälikute asukoht). o Ülipika täishääliku ja suluta kaashääliku leidmine 1-2-silbilistes sõnades õpetaja utreeritud hääldamise järgi, lühikese ja ülipika täishääliku ja suluta kaashääliku eristamine (õpetaja) võrdleva hääldamise alusel, koostegevuses õpetajaga ja õpetajat matkides. o Häälikupikkuse märkimine sümbolitega (noopidega). o Täishäälikute (I, U, E, O, A, Õ) ja suluta kaashäälikute (N, L, M, R, S, V) eristamine. o Sõnaskeemide valimine ja koostamine: sõnade ladumine noopidega, sõnade koostise võrdlemine (materialiseeritult). o Häälik/täht seoste harjutamine (topelttäht = üks hääldussegment). o Tähendusega sõnade ja sõnavormide eristamine tähenduseta häälikukombinatsioonidest.
<ul style="list-style-type: none"> o Sõnade hääldamise täpsustamine, 4-5-ühikulise häälikuterea kordamine. o Kuni 5-häälikuliste sõnade häälimine skeemide abil ja ilma, häälikute asukoha ja järjekorra määramine. o Häälimistempo muutmine suulise juhendi järgi: aeglaselt ja kiiremini. o Sõnade häälikkoostise ladumine valgete ringidega, 2-3 sõna koostise võrdlemine, sõnade rühmitamine häälikkoostise järgi (häälikute arv, esinemine või puudumine sõnas, häälikute asukoht). o Ülipika sulghääliku leidmine sõnas õpetaja utreeritud hääldamise järgi, lühikese ja ülipika hääliku eristamine (õpetaja) võrdleva hääldamise alusel; lühikese, pika ja ülipika sulghääliku eristamine 1– 2-silbilistes sõnades õpetaja abiga koostegevuse ja matkimise tasandil. o Sulghääliku pikkuse märkimine sümbolitega (noopidega). o Häälikurühmade eristamine värvuse kui sümboli abil.

<ul style="list-style-type: none"> o Sõnaskeemide valimine ja koostamine (sõnade ladumine noopidega), sõnade võrdlemine. Häälik/täht seoste harjutamine (topelttäht = üks hääldussegment, pikk sulghäälid = ühekordne tugev täht, lühike sulghäälid = ühekordne nõrk täht). o Tähendusega sõnade ja sõnavormide eristamine tähenduseta häälikukombinatsioonidest.
Lugemine: lugemistehnika ja orienteerumine tekstis
<ul style="list-style-type: none"> o Viis täishääliku tähte. o Suurte trükitähtede (I, U, E O, A) õppimine. o Diftongid. o Lahtise silbi lugemise eelharjutused. o Laotud, õpitud trükitähtedega kirjutatud/trükitud 1-silbiliste sõnade lugemine. o Erineva šriftiga sõnade lugemine, sõnade tähtkoostise võrdlemine. o Loetud sõna tähenduse mõistmine: veeritud sõna (või tähe kombinatsiooni) kordamine tervikuna, sõnade korduv lugemine. o Loetud sõna(de) sobitamine illustratsiooni(de)ga.
<ul style="list-style-type: none"> o Suluta kaashäälikud (N, L, M, R, S, V) ja täishäälid Õ: suurte trükitähtede õppimine. o Suluta kaashäälikute ühendid. o Laotud, trükitähtedega kirjutatud/trükitud 1-2silbiliste sõnade lugemine. o Erineva šriftiga sõnade lugemine, sõnade tähtkoostise võrdlemine. o Sõnade, lausete ning lühitekstide lugemine tahvlilt ja aabitsast häälega veerides. o Sõna või lause korduv lugemine o Teisevärteliste sõnade lugemine orientiiridele ja tähendusele toetudes. o Õpetaja lugemise jälgimine.
<ul style="list-style-type: none"> o Loetu tähenduse mõistmine: veeritud sõna või lause kordamine tervikuna; küsimustele vastamine. Sõna leidmine lausest õpetaja juhendamisel; illustratsiooni(de) sisu suunatud analüüs; sõna või lause sobitamine illustratsiooni(de)ga.
<ul style="list-style-type: none"> o Tutvumine diakriitiliste märkidega tähtedega: (Õ), Ä, Ö, Ü, nimetatud tähti sisaldavate sõnade lugemine. o Sulghäälikud. o Sulghäälikute suured trükitähed (P-B, T-D, K-G) o Lühike, pikk ja ülipikk sulghäälid o Tähed J, H o Ülipikk sulghäälid ülipika täishääliku või diftongi järel. o Konsonantühendid. o Sulghäälid S kõrval. G, D konsonantühendis Pikk täishäälid. o Pikk suluta kaashäälid. o Lühike, pikk ja ülipikk täishäälid. o Lühike, pikk ja ülipikk suluta kaashäälid. o Laotud, trükitähtedega kirjutatud/trükitud või erineva šriftiga 1-2-silbiliste sõnade lugemine; sõnade tähtkoostise võrdlemine. o Pikemate (3-4-silbiliste) kõnetaktideks liigendatud sõnade lugemine (mesi-lane). Õpetaja ja kaaslaste lugemise jälgimine, lugemisjärje hoidmine.

<ul style="list-style-type: none"> o Väikeste trükitähtede õppimine. o Lausete ning lühitekstide lugemine tahvlilt ja raamatust. Sõna või lause korduv lugemine. o Loetu tähenduse mõistmine: veeritud sõna või lause kordamine tervikuna, küsimustele vastamine.
<ul style="list-style-type: none"> o Sõna või lause leidmine tekstist õpetaja juhendamisel; illustratsiooni(de) sisu suunatud analüüs (valdavalt pärast lugemist); sõna või lause sobitamine illustratsiooni(de)ga; illustratsiooni sobitamine lause või tekstiga. o Küsimusele vastuse otsimine tekstist, vastussõna või -lause märgistamine.
Kirjutamine
<ul style="list-style-type: none"> o Sama ja erineva šriftiga tähtede äratundmine, sõnade tähtkoostise võrdlemine; ladumine näidise järgi tähtede kaupa. o Sõnaskeemi koostamine, sõna ladumine tähtedega skeemi järgi pärast analüüsi. o Ühe- või kahekordse täishääliku tähe kirjutamine sõna noopskeemil pärast analüüsi. o Käe ja sõrmede peenmootorika: voolimine, voltimine, ladumine. o Kehaasend, pliatsihoid; joonte tõmbamine eri suundades nii pintsli, kriidi kui ka pliatsiga, pinna viirutamine, joonte vahe ja pikkuse säilitamine liigutuste suuna muutmisel, kujundite ja täheelementide joonistamine, orientiiride ja eeskuju järgi. o Õpitud tähtede kirjutamine kirjatähtedega näidisele toetudes. o Kirjutamine etteantud jooni arvestades.
<ul style="list-style-type: none"> o Sama ja erineva šriftiga sõnade äratundmine, sõnade tähtkoostise võrdlemine; ladumine näidise järgi. o Kirjatehnikas õpitud tähtedest koosneva(te) sõna(de) ärakiri tähepaaride kaupa originaali alla. o Kirjutatud sõna võrdlemine originaaliga, vea leidmine ja parandamine.
<ul style="list-style-type: none"> o Kuni 4-häälikust (täis- ja suluta kaashäälikutest) koosnevate sõnade skeemi koostamine, sõnade ladumine tähtedega pärast analüüsi skeemi järgi, sõnade ja lühikeste lausete (2-3 sõna) kirjutamine pärast analüüsi. o Käe ja sõrmede peenmootorika: voolimine, voltimine, ladumine, punumine, töö mosaiigiga. o Kehaasend, pliatsihoid. o Joonte tõmbamine eri suundades, täheelementide joonistamine orientiiride ja eeskuju järgi. o Väikeste kirjatähtede kirjutamine etteantud jooni arvestavalt.
<ul style="list-style-type: none"> o Sama ja erineva šriftiga sõnade äratundmine, sõnade tähtkoostise võrdlemine; ladumine näidise järgi. o Kirjatehnikas õpitud sõnade ärakiri 2-3 täheliste sõnade kaupa originaali alla ja kõrvale. o Kirjutatud sõna võrdlemine originaaliga, vea leidmine ja parandamine. o Sõnaskeemi koostamine, sõna ladumine tähtedega pärast analüüsi skeemi järgi; sõnade ja lühikeste lausete (2-3 sõna) kirjutamine pärast analüüsi. o Kirjutatu õigsuse kontrollimine õpetaja suunamisel skeemile toetudes.

<ul style="list-style-type: none"> o Käe ja sõrmede peenmotoorika: kehaasend, pliitsihoid. o Väikeste kirjatähtede õppimine, tähtede seostamine, 1-2silbiliste sõnade kirjutamine, tähemoonutuste äratundmine ja parandamine
Keeleteadmised ja oskused
<ul style="list-style-type: none"> o Kuulama ja jälgima õpetamine. Nägemis-ruumi- ja kuulumistaju arendamine. o Rühmitamisharjutused: nimetused, üldnimetused, rühmitamine erinevate tunnuste alusel. o Baaslause ja vähelaiendatud lihtlause äratundmine, lause järelkordamine. o Kahe- ja kolmesõnaline lause: lausete moodustamine, sõnade eraldamine, sõnajärje määramine.
<ul style="list-style-type: none"> o Lauseskeemid. o Häälikanalüüs. Sõnade ladumine ringidega. Foneemanalüüs. o Lühike ja ülipikk häälik. o Tutvumine täishäälikutega: I, U, E, O, A ja vastavate ühe- ning kahekordsete suurtähtede ja väikeste kirjatähtedega. Häälik ja täht I o Häälik ja täht U o Häälik ja täht E o Häälik ja täht O o Häälik ja täht A o Tähtede kirjutamine. o Tutvumine kaksiktäishäälikutega. o Kaksiktäishäälikute lugemine. o Kaksiktäishäälikute kirjutamine. Lugemise eelharjutused Lahtise silbi lugemine. o Praktiline lauseõpetus. o Lausete moodustamine: osasihitis ja omastava käände ning tagasõnadega väljendatud kohamäärus lauses. o Lausemallid: o Alus+öeldis+sihitis o Alus+öeldis+kohamäärus (kus?). Tagasõnad.
<ul style="list-style-type: none"> o Tutvumine suluta kaashäälikutega: N, L, M, N, S, R, V ja vastavate ühe- ja kahekordsete suurtähtede ja väikeste kirjatähtedega. o Õpitud tähti sisaldavate sõnade ja lühikeste lausete lugemine.
<ul style="list-style-type: none"> o Tähtede kirjutamine. Õpitud tähti sisaldavate sõnade kirjutamine. Praktiline grammatika Lausemallid: alus+öeldis+sihitis+kohamäärus (kuhu?).
<ul style="list-style-type: none"> o Tagasõnad. alus+öeldis+sihitis+kohamäärus Tagasõnad. o Õpitud kohasuhete diferentseerimine. o Omadust väljendavad sõnad öeldistäite ja täiendina Lausemallid: alus+öeldis+abinõumäärus (millega?) + kohamäärus alus+öeldis+kaasolumäärus (kellega?) + kohamäärus alus+öeldis+sihitis+sihitismäärus (kellele?). o Olend ja ese. Küsimused kes?, mis?

<ul style="list-style-type: none"> o Üks ja mitu. o Tutvumine suluta kaashäälikute ühenditega Kahesilbiliste sõnade lugemine o Tutvumine Õvastava ühe- ja kahekordse suurtähe ja väikese kirjatähga.
<ul style="list-style-type: none"> o Tutvumine P-hääliku, vastava suurtähe ja väikese kirjatähga. o Teisevärteliste sõnade (supi, kapi) lugemine. o Ühe- ja kahesilbiliste sõnade ja nendest koosnevate lausete lugemine. o Tähtede, sõnade ja lausete kirjutamine. o Tutvumine Ä, Ö, Ü häälikute ja vastavate suurtähtede ja väikeste kirjatähtedega. o Tähtede, sõnade ja lausete kirjutamine. o Ainsuse ja mitmuse eristamine Tutvumine T-hääliku ja vastavate suurtähtede ja väikeste kirjatähtedega. o Teisevärteliste sõnade (koti, luti) lugemine.
<ul style="list-style-type: none"> o Ühe- ja kahesilbiliste sõnade ja nendest koosnevate lausete lugemine. o Tähtede, sõnade ja lausete kirjutamine. o Tutvumine K-hääliku ja vastavate suurtähtede ja väikeste kirjatähtedega. o Teisevärteliste sõnade (kuke, tuka) lugemine. o Ühe- ja kahesilbiliste sõnade ja nendest koosnevate lausete lugemine. Tähtede, sõnade ja lausete kirjutamine. o Konsonantühendid. o Sulghäälik S kõrval. o G, D konsonantühendis. o Häälikud ja tähed J, H. o Tähtede ja sõnade kirjutamine. o Pikk täishäälik, pikk suluta kaashäälik sõnas: lugemine ja kirjutamine. Ülipikk täishäälik või ülipikk suluta kaashäälik sõnas: lugemine ja kirjutamine Tähtede, sõnade ja lausete kirjutamine. o Tutvumine väikeste trükitähtedega. o Väikeste trükitähtedega lühikese teksti lugemine. o 1-2silbilistest õpitud sõnadest koosnevate kuni 4-sõnaliste lausete kirjutamine.

2.4.2 2.klass

2. klassis on põhitaotluseks õpilaste turvatunde ja eduelamuste kogemine ning valmisoleku kujunemine edasiseks võimetekohaseks õppetööks.

Eesti keele õpetamise ülesandeks on kujundada õpilastel oskus väljendada suuliselt oma peamisi vajadusi, omandada elementaarne lugemis- ja kirjutamisoskus, kirjatehnika ning saavutada oma kogemustele vastav teksti mõistmine.

Õpilaste kõne arendamiseks on vajalik

- o kujundada lastel kõnesoov; aidata neil tajuda materjali, millest kõnelda, sest õpilane väljendab kõnes ainult neid fakte ja suhteid, mida ta mõistab;
- o varustada õpilasi praktilises kõnetegevuses vajaminevate keeleliste vahenditega (sõnavara, sõnaühendi- ja lausemallid);

- o harjutada õpitud keelevahendite kasutamist kõnes;
- o luua võimalused omandatud oskuste rakendamiseks praktilises suhtlussituatsioonis.

Põhimeetodiks suulise ja kirjaliku kõne kujundamisel on praktiline harjutamine. Ka teoreetilised algteadmised (st kujutlused õpitavatest keeleüksustest ning tegevustest ülesannete täitmisel) omandatakse sel perioodil praktilise töö tulemusena. Kõne ei ole reegli rollis, vaid kõne teadvustab (kaasneb/järgneb) sooritatavaid õpitegevusi.

Suhtlemine ja suuline väljendusoskus
<ul style="list-style-type: none"> o Tähelepanu keskendamine ja säilitamine töövõtte ajal. o Ülesande täitmine koostegevuses õpetajaga. o Suuliste 2-3-osaliste lihtsate korralduste täitmine, ülesannete täitmist suunatakse osatoimingute (töösammude) kaupa. o Tuttavate õpiülesannete täitmine valdavalt näidise, III trimestril suulise juhendi järgi. Korralduste ja kokkulepete täitmine tuttavas situatsioonis. o Adekvaatne reageerimine hinnangule. o Lugemise või jutustamise kuulamine, kaaslaste vastuste ja lugemise jälgimine õpetaja suunamisel. o Selgelt väljendatud intonatsiooni märkamine, seostamine vastavate näoilmetega ja kehakeelega.
<ul style="list-style-type: none"> o Kõnesoovi kujundamine. Väit-, küsi- ja käsklause kasutamine vastavalt situatsioonile. Hääletugevuse muutmine (3-4 tugevusastet), loogilise rõhu ja lauselõpu intonatsiooni kasutamine. o Küsimus-vastus dialoog. Küsimusele vastamine lühidalt (ühe või mitme sõnaga) ja hargnenud lausungiga. o Oma tegevusest ja muljetest kõnelemine (3-4 lausungit). o Viisakas ja tegevusele vastav suhtlemine nii õpetaja kui kaaslastega suheldes. Dialoogi alustamine ja jätkamine (vähemalt ühe initsiatiivse repliigiga).
Tunnetustegevuse arendamine. Tajude ja kujutluste arendamine ja süstematiseerimine.
<ul style="list-style-type: none"> o Objektide ja esemepiltide äratundmine, analüüsimine, võrdlemine, rühmitamine ja kirjeldamine õpetaja küsimuste, korralduste ning osutamise järgi (tajutavad tunnused: kuju, suurus, värvus jne). o Erineva üldistusastmega (2-3) sõnade mõistmine ja rühmitamine (Muki-koer; Muki-koerloom, Muki - koduloom). o Nimede ning liigi- ja alaliiginimetuste tähenduse erisuse mõistmine (Muki on koduloom). Ruumisuhete suhtelisuse mõistmine (allpool-all, ülalpool-ülal), kahe koordinaadi arvestamine (all keskel, ees paremal); situatsiooni läbimängimine, esitamine aplikatsioonidega. o Grafeemi (kirjamärgi/tähe) variantide tundmine.
<ul style="list-style-type: none"> o Orienteerumine ajaühikute järjestuses (enne-pärast), nimetuste tundmine: aasta ja aastaajad, kuud, nädal ja nädalapäevad, ööpäev ja selle osad, tund. o Orienteerumine tegevussituatsioonis: samal ajal, praegu, enne, pärast. o Kellaaeg: täistund, selle sõnastamine.

<ul style="list-style-type: none"> o Ajaühikutes (enne – pärast - samal ajal) orienteerumine, nende järjestamine. o Hääletoonide (kuri, rõõmus, ükskõikne jm) äratundmine ja matkimine. o 5–6-sõnalise lause järelkordamine. o Kaaslase kõnes leiduvate vigade märkamine (häälalusvead, agrammatismid, sobimatud sõnad).
Häälikuõpetus
<ul style="list-style-type: none"> o Sõnade häälendamise täpsustamine. Häälendamise ja häälimise erisuse mõistmine. Erineva häälikulise koostise ja pikkusega sõnade häälimine (häällega ja sosinal), häälimiskiiruse muutmine. o Häälikute järjekorra ja asukoha määramine: häälikute märkimine graafiliste sümbolitega (ringid, kriipsud jm); häälikute nimetamine järjekorras; sõnas esimese ja viimase hääliku; eelneva(te), järgneva(te) ja naaberhääliku(te) nimetamine.
<ul style="list-style-type: none"> o Häälikute rühma praktiline eristamine. Häälimine koos häälikurühma määramisega; iga hääliku kolme pikkuse käsitlemine eraldi, paarikaupa, koos; häälikupikkuse muutmine, määramine ja ühe- või kahekordse tähe valimine 1-2-silbilistes sõnades. o Täishäälikuühendite ja suluta kaashäälikute ühendi praktiline äratundmine. o Raskusastmed: kõnetakti vältele viitava(te) hääliku(te) ja selle/nende asukoha määramine, sõnatulpade lugemine noopide ja vältemärkide alusel, analüüsimine (häälikupikkuse muutmine ja määramine) õpetaja võrdleva häälaluse järgi, materialiseeritud ja suunatud analüüs koostegevuses, sõnaskeemide koostamine, valimine, noopide asendamine tähtedega: o ühekordne ja topelttäht täishäälikute ja suluta kaashäälikute puhul; • nõrk, ühekordne tugev ja topelttäht sulghäälikute puhul. o Veaohtlike häälikute leidmine sõnades: esimese täishääliku ja sellele järgneva suluta kaashääliku või sulghääliku märkimine laotud ja kirjutatud sõnas, hääliku nimetamine kuuldu 1-2-silbilises sõnas. o Veaohtlike häälikute pikkuse muutmine. Õppevahend “tiivik”.
Kirjutamine
<ul style="list-style-type: none"> o Sõnade ja lühikeste lausete ärakiri pärast nende lugema õppimist (erinevalt paigutatud näidise järgi nii tahviilt kui ka raamatust). o Lühikeste sõnade (2-4 tähte) kirjutamine pärast analüüsi originaali jälgimata, pikemate sõnade kirjutamine 2-3 tähte kaupa. o Kirjutatu kontrollimine originaali järgi. Vajadusel ka vigade parandamine. o Häälimise ja kirjutamise tempo ühtlustamine.
<ul style="list-style-type: none"> o 1-2-silbiliste sõnade ladumine ja kirjutamine pärast analüüsi, üks tähelünk sõnas ja ühe sõna lünk lauses. o Lühikeste lausete kirjutamine peast pärast analüüsi. o Kaksiktäishäälikute õigekiri. o 1-2-silbiliste sõnade ladumine ja kirjutamine pärast analüüsi, tähe- ja sõnalünkade täitmine. o Lühikeste lausete kirjutamine peast pärast analüüsi.

<ul style="list-style-type: none"> o Suluta kaashäälikute ("siniste" häälikute) õigekiri. o Ühe- ja kahekordsete tähtede õige kasutamine (valdavalt kahesilbilistes) sõnades pärast analüüsi. o Lühikeste lausete kirjutamine peast pärast analüüsi. o Suluta kaashäälikute ühendite õigekiri. o Sulghäälikute ("roheliste" häälikute) õigekiri. o Enesekontrollioskuse kujundamine. o Kirjutamisele järgnev enesekontroll - kirjutatu võrdlemine originaaliga, kirjutamisele järgnev sõnakoostise analüüs.
<ul style="list-style-type: none"> o Korrektuurharjutused: sõna lugemine täpselt kirja pildi järgi, verifitseerimine (loetu õigsuse hindamine), vea märkamine, analüüs, parandamine.
Praktiline lauseõpetus
<ul style="list-style-type: none"> o Ese ja olend. Esemete ja olendite eristamine; esemete/olendite ja vastavate piltide eristamine. o Erineva üldistusastmega (2-3) sõnade mõistmine ja rühmitamine (Muki-koer; Muki-koerloom, Muki - koduloom). o Nimede ning liigi- ja alaliiginimetuste tähenduse erisuse mõistmine (Muki on koduloom). Lause äratundmine: eristamine sõnast, sõnade reast, sõnaühendist, poolikust lausest, agrammatilisest lausest. o Sõnajärje määramine ja muutmine, lause taastamine, lõpetamine. o Lausetähenduse mõistmine sensomotoorsele kogemusele toetudes. o Lausete konstrueerimine, ühendamine, sisestamine (lihtsamad juhud), muutmine (sõnajärje muutmine, väit-, küsi- ja käsiklausetate muutmine teisteks lausetüüpideks); laiendatud lihtlause jaotamine baaslauseteks.
<ul style="list-style-type: none"> o Lausete skemaatiline kujutamine. o Lausete eristamine nii intonatsiooni kui ka skeemide alusel. o Väit-, küsi- ja käsiklausetate koostamine (4-5 sõna) tegevuse, piltide ja skeemide abil. o Lauselõpu intonatsioon. o 3-5-sõnalise lause järelhääldamine, sõnajärje määramine ja muutmine. o Lausete laiendamine sihitise, koha-, abinõu-, kaasolu- ja sihitismäärusega. o Käsitletavat lausemallid: <ul style="list-style-type: none"> o alus + öeldis o alus + öeldis + sihitis o alus + öeldis + kohamäärus o alus + öeldis + abinõu-/kaasolumäärus o alus + öeldis + sihitis + sihitismäärus   o Mitmesõnalise lause muutmine lihtsamateks lauseteks, „pöördlausetate“ moodustamine (Koer on kassi taga. Kass on koera ees.). o Sõnavormide tähenduse mõistmine lauses või sõnaühendis. o Vormide eristamine ja rakendamine: sihitise ja määruse vormid, tagasõnad (ees, taga, all, peal, kõrval, kohal, vahel, sees). o Ruumisuhteid väljendavate keelendite allpool-ülalpool, parem-vasak mõistmine. Raamatus, vihikus, töölehel orienteerumine. o Ruumis orienteerumine.

<ul style="list-style-type: none"> o Objektide iseloomustamine ja objektide omaduste võrdlemine. Objektide ühised ja erinevad omadused. o Omadussõna kasutamine öeldistäite (Auto on punane) ja täiendina (See on punane auto). Objektide omaduste võrdlemine. Tunnuste suhtelisuse näitlik selgitamine (Väike elevant on suurem kui suur sipelgas). o Tunnust/omadust väljendavate sõnade leidmine lausest ning kasutamine lauses. o Tegevuse ja tegija eristamine. Tegevust ja tegijat märkivad sõnad.
<ul style="list-style-type: none"> o Vastamine küsimustele kes?, mis?, mida teeb?. o Küsisõnade kes?, mis?, mida teeb? ja vastavate sõnavormide vastandamine. o Isikuliste asesõnade mõistmine kontekstis, isikuliste asesõnade kasutamine. o Tegusõna oleviku ja lihtmineviku pöörete sisuline eristamine. o Tegevust väljendavate sõnade leidmine lausest ning kasutamine.
Keeleteadmised ja oskused
<ul style="list-style-type: none"> o Suur algustäht nimedes (inimesed, loomad, linnud) ja lause alguses. o Lause lõpumärgid. o Elusolendite ja esemete ning nende nimetuste praktiline eristamine, tegevuste ja omaduste ning neid väljendavate sõnade praktiline eristamine. o Vastamine küsimustele kes?, mis?, mida teeb?; küsisõnade kes?, mis?, mida teeb? ja vastavate sõnavormide vastandamine. o Üksikhäälikute ja häälikuühendite ning veaohlike häälikute praktiline äratundmine sõnas.
Lugemine ja kõnearendus
<ul style="list-style-type: none"> o Õpetaja lugemise kuulamine. o Lugemine veerides (häälega ja sosinal), 1-2-silbiliste sõnade lugemine sõnade kaupa; pikemate sõnade lugemine kõnetaktide kaupa; keerulise häälikkoostisega sõnade lugemine pärast eeltööd ja/või abivahenditele toetudes (graafilised orientiirid, sõnade liigendamine, eelnev häälimine). o Lauselõpu intonatsiooni harjutamine. o Kaasõpilase lugemise jälgimine ja lugemisvigade parandamine.
<ul style="list-style-type: none"> o Valiklugemine: sõnade leidmine lausest ja lausete leidmine tekstist õpetaja juhendamisel. o Illustratsioonide valimine ja sobitamine tekstiga, pildiseeria koostamine. o Küsimustele ja korraldustele vastamine tekstis leiduva sõna/sõnaühendi või lausega. Kirjeldatud tegude hindamine (valik õpetaja esitatud variantide seast). o Jutu mõtte sõnastamine ühisvestluses. o Taustteadmiste aktiveerimine, tundmatute sõnade ja väljendite selgitamine enne teksti lugemist (näitvahendite ja/või lühitekstide abil). o 2-3 sõna aktiivne kasutamine teksti analüüsidest ja taastades.

- o Lausetähenduse mõistmine.
- o Samaviiteliste sõnade tähenduse mõistmine lausete tähendust seostades (lokaalse sidususe strateegia).
- o Puuduva teabe tuletamine ühisvestluses.
- o Teksti kohta esitatud küsimustele vastamine valiklugemist kasutades.
- o Lausete lõpetamine, muutmine, järjestamine.
- o Õpetaja ja õpilase koosjutustamine.
- o Dialoogi struktuuri teadvustamine (kes? kellele? mida ütles?).

2.4.3 3.klass

3. klassi eesti keele ainekava töömahukamad lõigud on lugemise, õigekirja ja praktilise grammatika (sõna muutevormid, sõnaühend, lause) omandamine. Tõuseb praktilise grammatika osakaal, õigekirja omandamine on sellega võrreldes väiksema kaaluga. Õppetöö on endiselt praktilist laadi. Kuna õpilaste juhtivaks psüühiliseks protsessiks on taju, tuleb vaimsete ülesannete sooritamisel palju kasutada materialiseerimist ja näitlikke abivahendeid, tööd toetavad stereotüübid ja algoritmid. Õppetegevuses on oluline õpetaja suunamine ja õpilaseõpetaja koostöö.

Suhtlemine ja suuline väljendusoskus
<ul style="list-style-type: none"> o Tähelepanu keskendamine ühekordsele selgitusele – võimetekohaste korralduste täitmine (valdavalt ilma eelneva täiendava selgitusega). o Esemete, objektide ja nähtuste vaatlemine etteantud plaani järgi, terviku ja selle osade nimetamine, eristamine, võrdlemine, rühmitamine erinevaid rühmitamisaluseid kasutades. o Lugemise või jutustamise kuulamine, lugemise jälgimine õpetaja suunamisel. o Kaaslase vastuse jälgimine, selle verifitseerimine (vastustele hinnangu (õige-vale) andmine) ja parandamine.
<ul style="list-style-type: none"> o Viisakas ja tegevusele vastav suhtlemine nii õpetaja kui kaaslastega suheldes. o Dialoogis (küsimus-vastus, teade-küsimus) osalemine õpetaja suunamisel, dialoogi alustamine ja jätkamine vähemalt ühe initsiatiivse repliigiga. o Kutse koostegevusele, sellele vastamine (nõustumise, keeldumise viisakas väljendamine), koostegevuse reguleerimine. o Oma tegevusest ja muljetest kõnelemine kaaslastele (5-6 lausungit).
<ul style="list-style-type: none"> o Intonatsiooni põhimallide märkamine, seostamine vastavate näoilmetega ja kehakeelega.
Tunnetustegevuse arendamine. Tajude ja kujutluste arendamine ning süstematiseerimine.
<ul style="list-style-type: none"> o Objektide ja esemete ning nende osade äratundmine, terviku jaotamine osadeks, osade ühendamine tervikuks. o Üheaegne orienteerumine eseme horisontaal- ja vertikaalsuhetes (all paremal, ülal keskel). o Esem-, olu- ja tegevuspiltide analüüsimine .omandatud oskuste piires.

<ul style="list-style-type: none"> o Ajaühikute nimetused: aasta, aastaajad (aastaaja muutuvate tunnuste sõnastamine), kuud, nädalad, ööpäev, tund (õppetund) ja minut. o Nädalapäeva ja kuupäeva kokkuviiimine. o Kellaaeg: täis- ja pooltunni eristamine ning sõnastamine. o Orienteerumine ajaühikute järjestuses (enne-pärast). o Orienteerumine tegevussituatsioonis: samal ajal, praegu, enne, pärast.
Häälikuõpetus
<ul style="list-style-type: none"> o Häälikanalüüs o Sõnade hääldamise täpsustamine, häälimisoscuse automatiseerimine: häälimine kirjutamise tempos hääletult ja ilma abivahenditeta. Häälimiskiiruse muutmine. o Foneemanalüüs o Häälikute rühma eristamine; sõnas esinevate veaohlike häälikute nimetamine kirja pildi ja kuulmise järgi.
<ul style="list-style-type: none"> o Iga hääliku kolme pikkuse käsitlemine kahe (sulghäälikud) ja/ või kolme pikkuse kaupa; skemaatiliselt esitatud orientiiridele (skeemid, tiivik) toetudes võrdleva hääldamise kasutamine lihthääliku pikkuse määramiseks; sõnade rühmitamine veaohlike häälikute pikkuse järgi (skeemide alusel), tähe valimine 1-3-silbilistes (ühe kõnetaktiga) sõnades. Veaohlike häälikute pikkuse võrdlemine, õigekirja põhjendamine (õpetaja abiga). Veaohlike häälikute skeemi valimine sõna juurde, tähelünkade täitmine. o Kaksiktäishäälikute ja suluta kaashäälikute ühendi äratundmine, analüüs ja tähtede valik vastavalt reeglile.
Kirjutamine
<ul style="list-style-type: none"> o Sõnade ja lühikeste lausete ärakiri pärast nende lugema õppimist (erinevalt paigutatud näidise järgi). o Lühikeste sõnade kirjutamine pärast lause lugemist ja eelnevat analüüsi. Kirjutatu õigsuse järelkontroll.
<ul style="list-style-type: none"> o 1-3-silbiliste sõnade ja neist koostatud lausete kirjutamine pärast ühist analüüsi. o Kirjutatu õigsuse kontrollimine: kirja pildile vastav lugemine, järelanalüüs, vigade parandamine. o Õpitud käände- ja pöördevormide õigekiri (sõnatüve muutused, lõpud). o k, p, t s-i kõrval. Kaashäälikuühendi leidmine kirja pildi ja kuulmise järgi. Ühendi õigekiri. Sõnade poolitamine.
<ul style="list-style-type: none"> o Väike- ja suurtähtede kirjutamine; tähtede seostamine sõnas;
<ul style="list-style-type: none"> o tähemoonutuste leidmine nii enese kui ka teiste töödes, nende parandamine; kirjutamise tempo tõstmine. o Kirjalike tööde vormistamine.
<ul style="list-style-type: none"> o 5–6-sõnaliste lihtlausete (väit-, küsi- ja käsklause) mõistmine, kuni 5-sõnaliste lihtlausete koostamine ja kõnes kasutamine. o Sihitisosalause mõistmine ja kasutamine.

<ul style="list-style-type: none"> o Käänevormide mõistmine ja kasutamine enamlevinud funktsioonides: koht, objekt, kuuluvus, osa ja tervik, kaas- ja ilmaolu. Lausete ja sõnaühendite koostamine, küsimusele vastamine kas sõnaühendi või üksiksõnaga. o Õpitud sõnavormide mõistmine ja kasutamine sõnaühendis ja lauses.
<ul style="list-style-type: none"> o Kohasuhteid väljendavate tagasõnade ees, taga, ääres, kohal, all, peal, juures, vahel, kõrval, keskel, sees, asemel, otsas, küljes, poole, järel, hulgas mõistmine ja rakendamine. Küsimuste kus, kuhu, kust, milleni?, kelleni?, kellega, millega, kelleta?, milleta?, kellele? mõistmine ja neile vastamine sõnaühendi ja üksiksõnaga. o Küsimuste kelle oma?, mille oma? mõistmine ja neile vastamine sõnaühendiga. o Nimetava käände ainsuse ja mitmuse vormid. Ainsuse ja mitmuse vormide moodustamine analoogia alusel. o Erineva üldistusastmega (3-4 astet) nimisõnade mõistmine ja nende õige kasutamine (Muki – koer – koduloom – loom), esemete ja olendite tajutavate tunnuste väljendamine omadussõnadega, inimeste tunnete, emotsioonide ja käitumisaktide kirjeldamine enamlevinud sõnadega situatsioonist lähtuvalt.
<ul style="list-style-type: none"> o Esemete ja olendite tajutavate tunnuste väljendamine omadussõnadega. Värvust, suurust, kuju, maitset väljendavad omadussõnad. o Kahe tuttava objekti tajutavate tunnuste alusel kirjeldamine ja võrdlemine (abistavale materjalile toetudes); o Iseloomujooni väljendavad omadussõnad tegelaste iseloomustamiseks situatsioonide põhjal. o Omadussõna kasutamine lauses öeldistäite ja täiendina. o Omadussõna ühildumine nimisõnaga arvus ja käändes.
<ul style="list-style-type: none"> o Tegevust ja seisundit väljendavate sõnade mõistmine, leidmine, rühmitamine ja kasutamine. o Tajutavaid tegevusi ja seisundeid väljendavate sõnade aktiivne kasutamine kõnes. o Tegusõna oleviku ja lihtmineviku vormide tähenduslik eristamine ja kasutamine, lihtmineviku vormide moodustamine analoogia alusel, vormide muutmine lauses.
<ul style="list-style-type: none"> o Tegusõna laiendamine sihitisosalausega; tegusõna ja osalause sobitamine; osalause lõpetamine; tegusõna valimine osalause juurde.
<ul style="list-style-type: none"> o Põhi- ja järgarvude mõistmine ja praktiline kasutamine kõnes. o Põhi- ja järgarvsõnade erisuse teadvustamine ja kasutamine. o Küsisõnade mitu? ja mitmes? sisuline mõistmine, küsimustele vastamine. (Minuga tulevad kolmas ja neljas poiss. – Mitu poissi minuga tulevad? – Kaks poissi.).
<ul style="list-style-type: none"> o Liitsõna ja sõnaühendi praktiline eristamine. Põhisõna sobitamine mitme laiendiga ja vastupidi.
Keeleteadmised ja oskused
<ul style="list-style-type: none"> o Häälikurühmade ja veaohlike häälikute/tähtede äratundmine. o Tegusõna oleviku ja lihtmineviku vormi eristamine. o Ainsuse ja mitmuse vormide (sh käände- ja pöördevormides) äratundmine. k, p, t sõna alguses ja s-i kõrval.
Lugemine ja kõnearendus

<ul style="list-style-type: none"> o Võõra pala lugemine kõnetaktide ja lühemate sõnade kaupa, orientiiridega teksti lugemine. o Õpitud jõukohase pala lugemine ladusalt ja ilmekalt. o Kaaslase lugemise jälgimine, lugemisvigade märkamine, parandamine.
<ul style="list-style-type: none"> o Sõna(de) või lause(te) leidmine piiritletud tekstiosast. o Lõikude sobitamine illustratsioonidega. o Teksti jaotamine lõikudeks ja lõikude pealkirjastamine koostegevuses õpetajaga. o Pildiseeria ja/või kavapunktide järjestamine, puuduva info tuletamine. Küsimuste esitamine üksteisele teksti kohta, intellektuaalse (õige/vale) ja emotsionaalse (meeldib/ei meeldi) hinnangu andmine kirjeldatud tegevustele. o Juhtlause leidmine, peamõtte sõnastamine koostegevuses õpetajaga.
<ul style="list-style-type: none"> o Loetud pala tekstilähedane jutustamine. o Osalemine eri vormi dialoogides: küsimus-vastus, teade-küsimus; kutse koostegevusele, nõustumine-loobumine. o Jutustamine piltide ja mälukujutluste põhjal piltide, lünklausete, sõnaühendite abil. o Analoogiajutukeste koostamine koostegevuses õpetajaga.

2.4.4 4.klass

Lihtsustatud õppetasel on õppetegevus kontsentriiline, st varasemates klassides käsitletud teemad korduvad, nende käsitus on põhjalikum ja materjali poolest mahukam. Kuna õpilaste juhtiv psüühiline protsess on 4. klassis endiselt valdavalt taju, peab ka eesti keele lugemise ning keeleõpetuse tundides õppetöö toimuma toetudes kaemuslik-praktilisele mõtlemisele.

Suhtlemine ja suuline väljendusoskus
<ul style="list-style-type: none"> o Suhtlemine koostegevuses nii õpetaja kui ka kaasõpilastega: tegevuse vastastikune reguleerimine (teade-teadedialoog). Mina ja teised. o Kokkuvõtte tegemine ühistegevusest - tegevuse eesmärk, tingimused, tegevus ja resultaat. o Ühise jutukese koostamine kollektiivse kogemuse põhjal. o 6-7-lauselise jutukese koostamine kogemuste ja/või pildiseeria põhjal. o Otsekõne väljendamine kaudselt sihitisosalase abil koos isikuliste asesõnade asendamisega.
Tunnetustegevuse arendamine
<ul style="list-style-type: none"> o Kuni kolme objekti kirjeldamine nende võrdlemise põhjal. o Esemerühma kirjeldamine, objektide ühiste omaduste rõhutamine. o Esemekujundi vastandamine kahele teisele esemele või kujundile (erinevate tunnuste alusel). o Loodusobjektide ja esemete-nähtuste võrdlemine, rühmitamine erinevate rühmitusaluste järgi, rühmade nimetamine; aja-, põhjus- ning eesmärgisuhete praktiline eristamine. o Matemaatikas, tööõpetuses, kehalises kasvatuses kasutatavate mõõtühikute tundmine ja sooritatud mõõtmiste verbaalne väljendamine.

<ul style="list-style-type: none"> o Kontrolli ja enesekontrolli võtete kasutamine tuttavas tegevuses. o Tähelepanu keskendamine selgituse või töövõtte sooritamise ajaks. o Kaasõpilaste tegevuse jälgimine ja nende abistamine. o 2-3-osalise suulise ja kirjaliku korralduse suhteliselt iseseisev täitmine.
Häälikuõpetus
<ul style="list-style-type: none"> o Häälikurühmad. o Kuni 4-silbiliste erineva struktuuriga sõnade häälimine. Häälimise tempo teadlik muutmine. Sõnade häälimine kirjutamise tempos. o Veaohtlikud häälikud sõnas. o Veaohtlike häälikute võrdlev hääldamine häälikupikkuse määramiseks. o "Tiivik". "Tiiviku" valimine (täishäälik + suluta kaashäälik, täishäälik + sulghäälik). o Täishäälik ja suluta kaashäälik veaohtlike häälikutena. o Häälikupikkuste muutmine ühiselt ja iseseisvalt, määramine, õigekiri 2-4silbilistes sõnades. o Analüüsi kiiruse treenimine. Enesekontrolli kujundamine. o Kaksitäishäälik või suluta kaashäälikute ühend veaohtlike häälikutena. o Ühendi praktiline äratundmine nii kuulmise kui kirjepildi järgi; täishäälikuühendi teise või suluta kaashäälikute ühendi esimese komponendi pikkuse muutmine, määramine, ühendi õigekiri. o Sõnade rühmitamine antud ühendite järgi. o Täishäälik ja sulghäälik veaohtlike häälikutena o Häälikupikkuse muutmine, määramine, õigekiri.
Kirjutamine
<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> o kirjutab õigesti üksikhäälikutest koosnevaid kuni 4-silbilisi sõnu; o sooritab 4-5-sõnalise lause ära kirja sõnahaaval ja kontrollib tulemust; tunneb õigekirja kontrollimise võtteid ja kasutab suunamisel kirjutatu kontrollimiseks "tiivikut" või veaohtlike häälikute skeeme (kirjutamise skeeme).
<ul style="list-style-type: none"> o Kirjutamine sõnapaaride ja pikemate sõnade kaupa, kaasõpilase kirjutatud teksti lugemine, järelkontroll.
<ul style="list-style-type: none"> o Õpitud veaohtlike häälikute õigekiri sõnades. o Ainsuse ja mitmuse tüve õigekiri. o Käändelõppude ja mitmuse tunnuse õigekiri. k, p, t s-i ja h kõrval. o Sõnade poolitamine: harjutamine skeemide abil. o Sõnade ja lausete kirjutamine pärast individuaalset analüüsi. o Kirjutatu õigsuse kontrollimine: kirjepildile vastav lugemine, skeemi(de) valik, vigade parandamine.
<ul style="list-style-type: none"> o Tähe moonutuste äratundmine ja leidmine nii enese kui teiste töödes, nende parandamine; õigete täheseoste kirjutamine. o Kirjutamise kiiruse tõstmine. o Kirjalike tööde vormistamine.
Lause

<ul style="list-style-type: none"> o Kuni 6-sõnalise lihtlause moodustamine baaslausetest (ühendamine, sisestamine), eelnevalt koostatud sõnaühenditest (tegusõna ja nimisõna laiendid). o Lause laiendamine ja lühendamine. Kahe või enama lihtlause moodustamine pikemast lausest. o Alus ja öeldis lauses. o Deformeeritud 4-6sõnalise lause taastamine.
<ul style="list-style-type: none"> o Liitlause. Lauseosad. Lauseosade ühendamine. Sidesõnad. o Sihitisosalause. o Otsekõne. Saatelause ja otsekõne leidmine tekstist. o Otsekõne muutmine kaudseks. o Teiste kõnest jutustamine: asesõnade asendamine, tegusõna vormi muutmine, tegijale või kõnelejale osutamiseks nimede ja nimetuste kasutamine.
<p>Sõnade tähendus sõnaühendis ja lauses.</p>
<ul style="list-style-type: none"> o Ese (olend) ja sõna, pilt ja sõna, esemete (olendite) ja nende osade nimetamine, nimetuste eristamine. Küsimused kes?, mis?. o Üldnimetused. Sünonüümide ja homonüümide mõistmine kontekstis. o Nimi ja nimetus. Suur ja väike algustäht. <p>Sõnaühendis ja lauses väljendatud suhted:</p> <ul style="list-style-type: none"> o atribuutivsed suhted (tunnused, kuuluvus, osa tervikust); o kohasuhted, abinõu-, kaasolu- ja ilmaolusuhted; o ajasuhted; o lõpetatud ja lõpetamata tegevus; o hulk ja mõõt; o (millegi) valdaja; o seisund. o Tagasõnade (koha- ja ajasuhted) ning abimäärsõnade mõistmine ja praktiline kasutamine. Küsisõna ja küsimus. Süntaksiküsimus (astus kuhu? – astus esikusse). Morfoloogiaküsimus (esikusse– millesse?). Sõnade rühmitamine küsimuste abil. o Nimisõna algvorm ja tüvi: algvormi mõiste; küsimused (kes?, mis?); algvormi moodustamine sõnaühendi see on ... abil. Enamlevinud vääristi kasutatavate sõnade (puder, taldrik, pliit jne) algvorm. o Sõna tüve mõiste. Sõnavormi põhi- ja lisatähendus, neid väljendavad sõnaosad: sõnatüvi ja – lõpp. o Ainsuse tüvi, tüvevormi küsimused, moodustamine skeemi ja täiendi (uue ...) abil. o Tüve leidmine ühe ja sama sõna eri käändevormidest. o Nimisõna kasutamine sõnaühendis ja lauses. o Ainsuse omastava käände vormide mõistmine ja kasutamine sõnaühendis ja lauses: kuuluvus (poisi müts), lõpetatud või kindlasti lõpetatav tegevus (ostis koti/ostab koti), osa tervikust (pruuni koti sang), hulk või mõõt (paki kommi), koht (koos tagasõnaga: metsa taga, poisi kõrval). o Sõnavormi leidmine sõnaühendis või lauses (funktsioonide kaupa), sõnavormi moodustamine, kasutamine sõnaühendis ja lauses, küsimuste valik sõnavormile.

<ul style="list-style-type: none"> o Mitmuse tüvi, moodustamine skeemi abil. Mitmuse tunnused. Mitmuse vormide analüüs ja moodustamine. o Mitmuse vormis oleva sõna põhi- ja lisatähendused (leksikaalne tähendus, arv, käändevormi grammatiline tähendus).
<ul style="list-style-type: none"> o Ainsuse osastava käände vormide mõistmine ja kasutamine sõnaühendis ja lauses: lõpetamata tegevus (peseb autot), koht (mööda teed), aeg (pärast lõunat), eitus (ei ole vihikut). o Ainsuse osastava ja mitmuse nimetava käände vormide mõistmine ja kasutamine sõnaühendis ja lauses: nimetatud käänete vormides olevate sõnade tähendus ja kasutamine.
<ul style="list-style-type: none"> o Eeltööna vastandatakse esemete ja olendite tunnuseid/omadusi ja neid väljendavaid sõnu. o Omadussõna nimisõna laiendina: omadussõna ja nimisõna sobitamine sõnaühendiks, tegusõnade ja moodustatud sõnaühendite sobitamine, lihtlausete laiendamine moodustatud sõnaühenditega. o Küsimus missugune?. Küsimuse valik, sõnade rühmitamine küsimuse alusel.
<ul style="list-style-type: none"> o Eeltööna vastandatakse esemete ja olendite tegevusi ja seisundeid ning neid väljendavaid sõnu. o Tegusõna küsimus. Küsimuse valik, sõnade rühmitamine küsimuste alusel. o Sõnade seos lauses. o Tegevust väljendav sõna (öeldis) lauses. o Tegijat väljendav sõna (alus) lauses. o Aluse ja öeldise leidmine, nende graafiline märkimine; küsimuste esitamine aluse ja öeldise kohta. Aluse ja öeldise laiendid (täpsustavad sõnad). Põhisõna ja laiendi graafiline märkimine. o Sõnade seos alus- ja öeldisrühmas (süntaksiküsimuste esitamine). o Tegevust väljendavad sõnad. Tegusõna pöörded: tegusõna oleviku ja lihtmineviku pöördvormid, öeldise vormi sõltuvus lausest (nimisõnadest ja isikulistest asesõnadest). Tegusõna jaatav ja eitav kõne. Eitava kõne vormide mõistmine ja kasutamine lauses, lausete transformeerimine ühest kõnest teise.
<ul style="list-style-type: none"> o Olevik: vormide vaatlemine, lause tähenduse mõistmine lähtudes sellest, et tegija pole teada. o Enamlevinud abimäärsõnade mõistmine ja kasutamine koos tegusõnaga. Ühendteigusõna kasutamine lauses. o Tegusõna laiendamine õpitud käändevormidega, sihitiskõrvallausega.
<ul style="list-style-type: none"> o Arvsõna muutevormide kasutamine sõnaühendis ja lauses. Arvsõna küsimused: valik, sobitamine.
<p>Keeleteadmised ja oskused</p>
<ul style="list-style-type: none"> o Sõnade praktiline eristamine esemetest (olenditest), tunnustest, tegevustest ja seisunditest. o Sõnade praktiline rühmitamine küsimuste (kes?, mis?, missugune?, mida teeb?) abil. o Morfoloogia- ja süntaksiküsimuse praktiline eristamine ja esitamine: valik, sobitamine.

<ul style="list-style-type: none"> o Alus ja öeldis (lihtsamad juhud), sõnade seos alus- ja öeldisrühmas (süntaksiküsimuste esitamine). Käändsõna algvorm, muutevormid; ainsuse ja mitmuse tüvi, tunnused ja lõpud: sõnavormide äratundmine, muutmine ja moodustamine ning analüüs skeemide abil. Käänevormi põhi- ja lisatähendus (leksikaalne ja grammatiline tähendus), sõnavormi rakendamine sõltuvalt tähendusest.
<p>Lugemine ja kõnearendus</p>
<ul style="list-style-type: none"> o Võõra pala lugemine valdavalt sõnade kaupa, pikemad kõnetaktide, lühemad sõnapaaride kaupa.
<ul style="list-style-type: none"> o Õpitud jõukohase pala lugemine lihtsamate süntagmade kaupa, ladusalt ja ilmekalt, rõhutades loogilist öeldist, kasutades lauselõpu intonatsiooni, arvestades kirjavahemärke. o Kaaslase lugemise jälgimine, lugemisvigade märkamine, parandamine.
<ul style="list-style-type: none"> o Lõikude, sh looduskirjelduste, lausete, tegelasi või sündmusi iseloomustavate sõnade leidmine, sõnatähenduste täpsustamine kaastekstist lähtuvalt. o Teksti jaotamine lõikudeks, nende pealkirjastamine õpetaja juhendamisel. o Puuduva info ja põhjus/tagajärg seoste tuletamine ühisvestluses. o Küsimuste esitamine teksti kohta (kes?, mis?, millal?). o Konkreetse ülesande täitmine vaikse lugemise teel. o Käitumisaktide hindamine ühisvestluses, seostamine õpilaste käitumisega. o Juhtlause leidmine ja/või teksti peamõtte tuletamine ühisvestluses, peamõtte ühine sõnastamine.
<ul style="list-style-type: none"> o Loetud pala tekstilähedane jutustamine. o Osalemine teksti põhjal korraldatud eri vormi dialoogides. o Jutustamine piltide ja mälukujutluste põhjal, abiks pildid, lünklaused, sõnaühendid, skeemkava.

2.4.5 5.klass

Eesti keele tundides pööratakse tähelepanu eneseväljendusoskuse ja -julguse kujundamisele, põhiliste suhtlemis- ja koostööoskuste omandamisele, sealhulgas üksteist toetavate ja väärtustavate suhete kujunemisele õpilaste vahel.

Õpilased vajavad jätkuvalt õppetegevuse õpetajapoolset reguleerimist. Jälgitakse suuliste ja kirjalike hargnenud selgituste-korralduste täitmist. Sisekõne kujunemine võimaldab õpilastel arendada oma oskusi õpitegevuse kavandamisel ja reguleerimisel. Oluline on nii orienteerumine ülesandes, ülesande täitmine kui ka selle kontroll.

<p>Suuline väljendusoskus ja suhtlemine</p>
<ul style="list-style-type: none"> o Esemehühmade ja loodusnähtuste ning esemepiltide kirjeldamine. o Suuliste kokkuvõtete tegemine oma tegevusest, ühistegevustest. Jutukeste koostamine olu- ja tegevuspiltide järgi, ühiste samateemaliste jutukeste koostamine abiga (plaan, õpetaja suunavad repliigid). o Koostegevuse vastastikune reguleerimine (teade – küsimus – vastus – jne dialoog).

- o Dialog: mõistmine, analoogiline vestlus kahe partneri vahel või õpilasrühmas.
- o Suhtlemiseesmärkide (soov, palve, teave, korraldus, käsk, nõustumine-keeldumine) mõistmine ja väljendamine kõnes.
- o Kõneleja, kuulaja ja tegevuse sooritaja eristamine (kes – kellele – kellest või millest rääkis). Otsekõne kaudne väljendamine.

Tunnetustegevuse arendamine

- o Tähelepanu keskendamine õpitoimingu igale etapile: orienteerumine, täitmine, kontroll. Suuliste ja kirjalike hargnenud selgituste-korralduste täitmine.
- o Esemerrühmade vaatlemine ja võrdlemine; ühised omadused ja erinevused – analüüs plaani järgi. Rühmade koostise muutmine sõltuvalt rühmitusalusest.
- o Keeleüksuste võrdlemine ja rühmitamine õpitud tunnuste alusel.
- o Tuttavate sündmuste ja tegevusaktide põhjuste, tingimuste, eesmärkide ja tulemuste mõistmine ning nende väljendamine ühisvestluses; oma tegude analüüs.
- o Enesekontroll plaani või algoritmi abil, tegevuse ühine planeerimine õpitud oskuste ulatuses.
- o Teistes ainetes omandatud oskuste suuline kirjeldamine.

Häälikuõpetus

- o Häälikurühmad. Lihthäälikud ja häälikute ühendid. 4-5-silbiliste muutevormis sõnade häälimine. Häälimise tempo teadlik muutmine. Sõnade häälimine kirjutamise tempos.
- o Veaohtlikud häälikud lihtsõnas ja liitsõnas: leidmine sõnas, pikkuse muutmine ja määramine, analüüsi kiiruse tõstmine „tiivikul“ ja ilma.
- o Kaashäälikuühend sõnas: äratundmine kirjalikus ja suulises tekstis.
- o Suluta kaashäälikute ühendid. Sulghäälik kaashäälikuühendis.
- o Sõnade rühmitamine veaohtlike häälikute rühma ja pikkuse alusel.

Kirjutamine

- o Ära kirja tegemine sõnarühmade või pikemate sõnade kaupa.
- o Kirjutatava sõna/sõnaühendi/lause eelnev lugemine ja analüüsimine.
- o Kirjutatu järelkontroll.
- o Ära kirja sooritamine ja selle õigsuse kontrollimine arvuti abil.
- o Veaohtlike häälikute märkimine kirjas.
- o Häälikuühendite ja liitsõnade õigekirja harjutamine abivahendite toel.
- o Enesekontrollivõtted, vajadusel skeemidele ja /või algoritmile toetudes: oma töö protsessi kontrollimine (kaasnev kontroll), töö tulemuse kontrollimine (järelkontroll/resultaadikontroll). Eelneva kontroll.
- o Vigade leidmine ja parandamine.
- o Lõppude, tunnuste ja liidete õigekiri (vajadusel skeemidele ja /või algoritmile toetudes või analoogia alusel).
- o Poolitamine.
- o Kirjavahemärkide kasutamine koond- ja liitlaususes skeemide abil.

Praktiline grammatika
<ul style="list-style-type: none"> o Teema käsitlemise eesmärk on luua kujutlused kolmest lauseliigist: lihtlause, koondlause, liitlause, mis omakorda jaotuvad alaliikideks.
<ul style="list-style-type: none"> o Lihtlause koostis. Alus ja öeldis, alus- ja öeldisrühm. Lause tähenduse sõltuvus tegusõna vormist ja tegusõna laiendist. o Lihtlause laiendamine õpitud käändevormidega kuni 6-sõnaliseks. Kõikide käändevormide rakendamine sõnaühendis ja lauses erinevates funktsioonides abiga. o Sõnade järjekord ja seos lauses. o Lausete ühendamine. Pika lause muutmine mitmeks lühikeseks lauseks. Kõsilause moodustamine lihtlausest. o Deformeeritud lause, selle äratundmine ja taastamine. o Ühe ja sama lause kasutamine tekstiväliselt ja tekstis. Teksti jätkamine. o Samaviiteliste sõnade kasutamine sidusa teksti koostamisel.
<ul style="list-style-type: none"> o Koondlause mõistmine ja koostamine: korduvad alused ja öeldised, sidesõnade valik (ja, ning, või). o Koondlause kasutamine. o Tekstiväline lause ja lause tekstis (kontekstisidus lause).
<ul style="list-style-type: none"> o Liitlause äratundmine. Sama mõtet väljendava lihtlausepaari ja liitlause tähenduse ning struktuuri võrdlemine. o Liitlause (rindlause) konstrueerimine lihtlausest, sidesõnad (ja, ning, aga, kuid, või). Sidesõnade grammatiline tähendus. o Põimlause koostamine: sihitlause, ajalause, täiendlause. Osalause sobitamine, lause lõpetamine. o Põhjuse ja tagajärje väljendamine liitlausega, põhjus- ja tagajärgsuhete mõistmine, lause lõpetamine.
Sõnade algvormid ja muutevormid
<ul style="list-style-type: none"> o Sõnaliikide käsitlemise peamiseks eesmärgiks 5. klassis on luua üldistatud kujutlus nimi-, omadus-, tegu- ja arvsõnast ning anda ülevaade vastavate sõnade kasutamisest ehk funktsioonidest lauses. o Iga sõnaliigi käsitlemisel on vaja pöörata tähelepanu kahele olulisele tunnusele: sõnatähendus ja sõna grammatiline struktuur (sõnatüvi ja sõnalõpud, liited, häälikkoostise sõltuvus sõnavormist).
<ul style="list-style-type: none"> o Erineva üldistusastmega (3-4) sõnad. Esemed ja olendid. Liik ja alaliik, nende nimetused. Kellegi või millegi nimi ja nimetus. Suur ja väike algustäht nimisõnades, toetudes 3-4astmelisele klassifitseerimisele (Emajõgi – jõgi – veekogu). o Nimisõna tunnused. o Nimisõna tuletamine tegusõnadest: liited -ja, -mine. o Sõnavormide ja tuletiste praktiline eristamine ning rakendamine. o Nimisõna algvorm ja muutevormid. o Algvormi moodustamine muutevormidest. Ühe ja sama sõna muutevormide leidmine tekstis. o Muutevormis nimisõna põhi- ja lisatähendus, sõnavormi koostis: tüvi, tunnus, lõpp.

<ul style="list-style-type: none"> o Ainsuse tüve moodustamine ja leidmine sõnavormis, ainsuse vormide moodustamine. o Mitmuse tüve moodustamine ja leidmine sõnavormis. Mitmuse tunnuse valik skeemi abil, mitmuse vormide moodustamine, mitmuse tunnuse õigekiri. o Nimisõna käändevormid. Sõna käändevormide mõistmine ja kasutamine sõnaühendis ja lauses. o Sõnavormi struktuur, vormi koostisse kuuluvad sõnaosad. Sõnavormide moodustamine.
<ul style="list-style-type: none"> o Käändevormi grammatilised tähendused. Konkreetse sõnavormi tähenduse sõltuvus sõnatähendusest ja kontekstist. Põhisõna ja laiend(id) sõnaühendis ja lauses. Ainsuse ja mitmuse käändevormid. o Nimetava käände vormid. Sõnavorm aluse, öeldistäite või sihitisena: funktsiooni mõistmine lauses. Mitmuse tunnus -d. o Omastava käände vormid. Ainsuse tüvevorm. Käändevormis sõnade tähendused: (koos tegusõnaga) lõpetatud tegevus; kuuluvus; aeg; (koos osastava käände vormiga) hulk, mõõt; (koos tagasõnaga) koht; osa tervikust. o Osastava käände vormid. Osastava käände ainsuse ja mitmuse vormide moodustamine, lõppude õigekiri. Käändevormis sõnade tähendused: (koos tegusõnaga) kestev või lõpetamata tegevus; hulk, mõõt; (koos kaassõnaga) koht ja aeg; (koos tegusõnaga) millegi puudumine. o Ainsuse osastava ja mitmuse nimetava käände vormid: eristamine tähenduse järgi (üks ja mitu), lõpud -t ja -d, käändevormide rööbitine kasutamine kaastekstis. Ainsuse osastava käände sõnavormi mitmuslik tähendus. o Sisseütleva käände vormid. Käändevormis sõnade tähendused: koht; suhtumine kellesegi/millesegi või sarnasus kellegagi/millegagi; olukord või seisund, millesse satutakse või missuguseks muututakse. o Seesütleva käände vormid. Käändevormis sõnade tähendused: koht; aeg, kellegi olukord. o Seestütleva käände vormid. Käändevormis sõnade tähendused: koht; olend või ese, kellest/millest räägitakse; olukord, millest vabanetakse, abi saadakse; aeg; (koos omadussõnaga) võrdlus.
<ul style="list-style-type: none"> o Alaleütleva käände vormid. Käändevormis sõnade tähendused: koht; aeg; isik, kellele midagi antakse või teadvustatakse; arv, hulk, mõõt, millele midagi lisatakse; seisund, missuguseks miski muutub. o Alalütleva käände vormid. Käändevormis sõnade tähendused: koht; aeg; tegija; kuulumine kellelegi või millelegi; seisund, viis, põhjus. o Alaltütleva käände vormid. Käändevormis sõnade tähendused: koht; isik, kellelt midagi kuuldakse, saadakse; omadus, o Saava käände vormid. Käändevormis sõnade tähendused: kelleks või milleks keegi või miski saab või muutub; olek või seisund mingi aja jooksul; aeg, ajavahemik, tähtaeg; järjekord; osadeks jaotamine. o Rajava käände vormid. Käändevormis sõnade tähendused: Tegevuse ruumiline piir; ajaline piir. o Oleva käände vormid. Käändevormis sõnade tähendused: kellena või millena keegi töötab, esineb; tegevuse viis; seisund; aeg; järjekord.

<ul style="list-style-type: none"> o Ilmaütleva käände vormid. Käändevormis sõnade tähendus: kellegi või millegi puudumine. o Kaasaütleva käände vormid. Käändevormis sõnade tähendused: koosolemine, suhtlemine; abinõu, vahend; tegevuse viis, olukord; aeg.
<ul style="list-style-type: none"> o Kellegi või millegi iseloomustamine omadussõnadega, objekti erinevad tunnused, objektide sarnased tunnused. o Omadussõna tunnused. Omadussõna leidmine ja kasutamine tekstis.
<ul style="list-style-type: none"> o Nimi- ja omadussõnade sobitamine, sõnaühendite koostamine. Esemete kirjeldamine. Omadussõna tähenduse sõltuvus põhisõnast, praktiline tuletamine (liited -lik, -line, -ne), tuletatud omadussõna muutmine koos nimisõnaga. o Võrdlusastmed: tähendus (omaduse/tunnuse astme väljendamine), moodustamine analoogia alused. Võrdlusastmete rakendamine sõnaühendis ja lauses.
<ul style="list-style-type: none"> o Kellegi või millegi tegevust ja/või seisundit väljendavad sõnad. o Nimi- ja tegusõnade sobitamine, sõnaühendite koostamine. o Tegusõna tunnused. Alus ja öeldis, tegusõna laiendid. o Tegusõna pöördevormid. Kindla kõneviisi oleviku pöörded, isikulised asesõnad. o Pöördevormide grammatiline tähendus: kõneleja, kuulaja(d), tegija(d), küsimused ja pöördelõpud. o Tegusõna koostis: tüvi, pöördelõpp. Pöördevormide moodustamine isikuliste asesõnade ja küsimuste abil, pöördevormide kasutamine lauses, õigekiri. o ma- ja da-tegevusnimi. Tegevusnimede kasutamine ühendis koos teiste tegusõnadega. Põhisõnaks olevate tegusõnade mõistmine ja kasutamine sõltuvalt situatsioonist või kaastekstist. Tunnuste õigekiri analoogia alusel. o Jaatav ja eitav kõne. Kõne vormide tähenduse mõistmine, eitavate vormide moodustamine, kasutamine lauses. o Kindel kõneviis. Tegevuse/seisundi aja väljendamine. Olevik ja lihtminevik.
<ul style="list-style-type: none"> o Lihtmineviku vormide moodustamine skeemide abil, kasutamine lauses. o Tingiv kõneviis. Tegevuseks vajalikud tingimused, sõnavormi tähenduse mõistmine kaastekstis. o Kindla ja tingiva kõneviisi vormide kasutamine tekstis.
<ul style="list-style-type: none"> o Arvsõna tunnused. Põhi- ja järgarvsõnad. Arvsõnad ja numbrid: mõistmine, lugemine ja kirjutamine kaastekstis. o Põhi- ja järgarvsõnade praktiline muutmine kaastekstile toetudes, rakendamine lausetes.
<ul style="list-style-type: none"> o Liitsõnade tähendus: liitsõna põhi- ja täiendosa tähendus. o Liitsõna alaliigi nimetusena. o Liitsõnade: praktiline moodustamine; omastavaline ja nimetavaline liitumine, moodustatud sõnade rakendamine sõnaühendis ja lauses. o Liitsõna ja sõnaühend: kasutamine kaastekstis, valimine tähenduse järgi. o Veaohtlikud häälikud liitsõnas.
<p>Keeleteadmised ja oskused</p>
<ul style="list-style-type: none"> o Sõnaliigi nimetuste teadmine, sõnade praktiline rühmitamine.

<ul style="list-style-type: none"> o Morfoloogia- ja süntaksiküsimuste eristamine ja kasutamine – küsimuse valimine ja sobitamine, küsimuste esitamine. o Aluse ja öeldise ning nende laiendite leidmine. o Lause laiendamine süntaksiküsimuste abil (kuni 6 sõna).
<ul style="list-style-type: none"> o Liitsõna ja sõnaühendi eristamine, sõnade liitmine. o Sõnavormi ja tuletise koostise ning tähenduse analüüsimine; sõnavormi ja tuletise moodustamine skeemide abil. Sõnade muutevormide rakendamine sõltuvalt tähendusest.
Lugemine ja kõnearendus
<ul style="list-style-type: none"> o Lugemise õpetamise ja kõnearenduse raames tehtava töö eesmärgiks on keele praktiline valdamine, st vajalik on arendada õpilase kõnetaju ja kõneloomet nii suulises kui kirjalikus vormis. Eriti tähtsustub lugemistundides tekstide analüüsi oskuse ja eneseväljenduse kujundamine. o Kõnelise aktiivsuse piiratus tingib vajaduse stimuleerida kõneloomet, abistada ütluse koostamisel nii mõtte kui semantilise süntaksi tasandil.
<ul style="list-style-type: none"> o Õpetaja/õpilase esmase lugemise jälgimine raamatust. Lugemine häälega sõnade ja lihtsamate süntagmade kaupa. o Varem häälega loetud teksti vaikne (endamisi) korduv lugemine ette antud ülesandega.
<ul style="list-style-type: none"> o Küsimustele vastamine teksti kohta (põhjuslikud seosed, hinnangud tegelastele, tegevustele). o Tekstis sõnastamata teabe tuletamine õpetaja juhendamisel, toetudes oma kogemustele ja teadmistele. o Tegevusaktide hindamine ühisvestluses ja nende põhjendamine. o Tundmatute sõnade leidmine lõigust, sõnatähenduse täpsustamine sõltuvalt kaastekstist.
<ul style="list-style-type: none"> o Sõnade ja väljendite asendamine valikuks antud sõnadega. Õpilase väljendite võrdlemine originaaltekstiga. Võrdluste ja ülekantud tähendusega sõnade leidmine ja selgitamine ühiselt. Sõnade, lausete ja lõikude leidmine tähenduse või asukoha viite järgi, olulise teabe leidmine lõigust. Lause mõtet väljendavate sõnade, samaviiteliste sõnade ja lauseid siduvate sõnade leidmine tekstist. o Küsimustele ja korraldustele vastamine lause(te), sõnaühendi(te) või sõna(de)ga tekstis.
<ul style="list-style-type: none"> o Teksti taastamine. Tekstilähedane valikjutustus (abiks sõnaühendid, tugisõnad, põhilist teavet sisaldavad lühilauseid, tugilauseid). o „Sõnaliste piltide“ maalimine. o Jutustamine illustatsioonide järgi, rõhutades detaile ja kirjeldades miimikat. o Õpilase jutustuse võrdlemine autoritekstiga. o Oluliste lausete leidmine tekstist ja nende seostamine.

2.4.6 6.klass

Keeleõpetuses tõuseb teadlikkuse osakaal, õpitakse tundma keeleteooria elemente. Õigekirjaoskus hakkab automatiseeruma, õpitakse juurde uusi liitlause malle, aktiveerub

liitlausete kasutamine õpilaste kõnes. Keeleõpetuses on 6. klassis mahult esikohal sõna muutevormide käsitlemine. Keeleülesannete täitmisel kasutatakse teiste ainete sõnavara ja tüüpilisi lausemalle. Peamine tööviis on praktiline harjutamine.

Suuline väljendusoskus ja suhtlemine
<ul style="list-style-type: none"> Teabe küsimine kaaslastelt (õpetaja suunamisel). Teabe esitamine detailselt, valikuliselt ja suunamisel kokkuvõtlikult.
<ul style="list-style-type: none"> Õpilaste suunamine teabe küsimisele. Väljendusvahendite kasutamine dialoogis sõltuvalt suhtlemiseesmärkidest ja -normidest koostegEVuses; koolis ja väljaspool kooli. Teiste ja oma intonatsiooni ning kehakeele märkamine õpetaja suunamisel.
Tunnetustegevuse arendamine
<ul style="list-style-type: none"> Õpiülesannete täitmine esitatud suuliste ning kirjalike juhendite ja/või plaani järgi. Kaaslaste vastuste jälgimine ja täiendamine. Ilukirjanduslike tekstide seostamine ajaloolise taustaga, põhjus-tagajärg-seoste selgitamine ning täpsustamine ühistegevuses. Kujutluspiltide täpsustamine teksti põhjal. Tegevusplaani koostamine ja oma töö kontrollimine. Teistes õppeainetes omandatud teadmiste kasutamine keeleõpetuse harjutustes. Teabekirjandusega tutvumine, kasutamine õpetaja juhendamisel: pilt-teatmeteos, tabel, graafiline joonis, sõnastik, Internet jne.
Praktiline grammatika
<ul style="list-style-type: none"> Õpetuse eesmärgiks on kontekstisidusate lausete moodustamine. Tähelepanu pööratakse lauseid ja lauseosi siduvate sõnade tähendusele ning sõnajärjele. Suunavate abivahenditena kasutatakse skeeme.
<ul style="list-style-type: none"> Sõnaühend ja selle koostis: põhisõna ja laiend (täpsustav sõna). Sõnade semantiline ja grammatiline seos sõnaühendis. Kolmeosaline sõnaühend. Süntaksi- ja morfoloogiaküsimuse esitamine sõnavormist lähtuvalt. Lihtlause ja sõnaühendi eristamine, mõistmine ja kasutamine. Alus ja öeldis kui põhisõnad lihtlause. Sõnade seos alus- ja öeldisrühmas. Jutustava lause muutmine küsilauseks. Lausete ühendamine, sisestamine ja laiendamine. Lausete muutmine kontekstisidusaks.
<ul style="list-style-type: none"> Korduvad alused või öeldised. Aluse korduvad laiendid (täiendid); öeldise korduvad laiendid (sihitised, määrused). Sõnade seosed koondlause. Sidesõnade (ja, ning, või, ega, ehk) mõistmine ja kasutamine. Lause tähenduse sõltumine sidesõnast. Koma koondlause. Koondlausete koostamine baaslausetest (eelneva arutelu põhjal) ja vastupidi.
<ul style="list-style-type: none"> Liitlause osalausete ja sõnaühendi eristamine, väljendatud suhete mõistmine. Liitlause koostis, osalused, sidendid.

<ul style="list-style-type: none"> o Lauseosade äratundmine, sobitamine, lausete lõpetamine (sidesõna antud), lausete koostamine skeemide abil. o Eesmärgi, põhjuse, tingimuste ja atributiivsete tunnuste väljendamine liitlauses: osalausete äratundmine, väljendatud suhete mõistmine, koostamine skeemide abil. o Põhjjust ja eesmärki väljendavate osalausete eristamine, väljendatud suhte, sh sidendite mõistmine. o Teabe erisuse ja samasuse mõistmine erineva struktuuriga lausetes (laiendatud lihtlause, liitlause). o Nimisõna laiendamine täiendkõrvallausega (nimisõna pealause lõpus). o Sidendid kes?, mis? ja nende käändevormid. o Tekstisidusate lausete moodustamine: sõnajärje muutmine, siduvate ja samaviiteliste sõnade kasutamine.
<p>Sõnavara</p>
<ul style="list-style-type: none"> o Sõnaliikide tunnused: üldistatud tähendus, sõnaliigi nimetused, morfoloogiaküsimused. Tuletab sõnu, kasutab tuletisi sõnaühendites, lausetes ja tekstides.
<ul style="list-style-type: none"> o Nimi ja nimetus. o Suur algustäht raamatute, ajalehtede, ajakirjade pealkirjades ja kohanimedes. o Nimisõna algvorm, küsimused. o Nimisõna käändevormid. o Sõnade käändevormi koostis ainsuses (tüvi, lõpp) ja mitmuses (tüvi, tunnus, muutelõpp). o Ainsuse tüve moodustamine, sõnavormi põhi- ja lisatähendus.
<ul style="list-style-type: none"> o Mitmuse tüve moodustamine, mitmuse tunnuse valimine, erandlik mitmuse tunnus kõne ja tütar tüüpi sõnades. o Nimisõna käändevormid, vormide moodustamine skeemi ja kaasteksti abil. o Käändevormide eristamine, rühmitamine ja kasutamine vormifunktsioonide (kohta, aega vm väljendatavate suhete) järgi. o Sõnavormi põhi- ja lisatähendus. o Süntaksi- ja morfoloogiaküsimuste esitamine sõnavormide kohta sõnaühendis ja lauses. o Nimisõna tuletamine (-ja, -mine, -ik, -nik). Tuletiste äratundmine, eristamine muutevormist. o Moodustatud sõnade tähendus, tuletiste rakendamine sõnaühendis ja lauses.
<ul style="list-style-type: none"> o Omadussõna sõnaühendis ja lauses, omadussõna algvorm, küsimused. o Omadussõnade mõistmine ülekantud tähenduses. o Omadussõna roll allrühmade nimetustes (kõrged/madalad majad). o Omadussõnade moodustamine: liitmine, tuletamine (-nik; -lik, -ne, -line). o Moodustatud sõnade tähendus, tuletiste rakendamine sõnaühendis ning lauses. nud-, tud-, mata-, v-, tav-vormid täiendina. o Tuletatud omadussõnade kasutamine kaastekstis (kirjeldus). o Omadussõnade vormi muutmine koos nimisõnadega. o Võrdlusastmed, nende sõnastamine sõltuvalt kaastekstist.

<ul style="list-style-type: none"> o Võrdluspöördkonstruksioonid (Vend on noorem kui õde. – Õde on vanem kui vend).
<ul style="list-style-type: none"> o Põhi- ja järgarvud ning neile vastavad arvsõnad (10 000 piires). o Arvsõnade ja numbrite vastavuse mõistmine, numbrite ja arvsõnade lugemine ja kirjutamine, numbrite asendamine arvsõnaga ja vastupidi. o Rooma numbrid (I-XX) ja vastavad järgarvsõnad.
<ul style="list-style-type: none"> o Arvsõnade ja nende muutevormide mõistmine ja kasutamine suulises ning kirjalikus tekstis.
<ul style="list-style-type: none"> o Tegusõna roll lauses. o Tegusõna ja selle laiendid lauses. o Tegusõna arv ja pöörded. o Isikuliste asesõnade ja tegusõnavormide seos. Jaatav ja eitav kõne. o Oleviku- ja lihtmineviku, täis- ja ennemineviku vormide tähendus: kõne aeg, tegevuse aeg, tegevuste aegade võrdlemine, seletamine graafilise ajatelje abil. o Umbisikuline tegumood: vormide tähendus, moodustamine analoogia põhjal. Kõneviisid: vormide tähenduse mõistmine lauses, vormide moodustamine (valdavalt skeemide, vajadusel analoogia abil) ja kasutamine lauses. o Tegusõnavormide moodustamine skeemide abil, tegusõnavormide leidmine ja kasutamine lauses. o Ühendteigusõna: koostis, tähendus, komponentide leidmine lauses. Ühendteigusõna kasutamine sõnaühendis ja lauses. o Tingimuslausete mõistmine ja koostamine.
<ul style="list-style-type: none"> o Liitsõna tähendus, koostis. o Liitsõna kohta küsimuse esitamine. o Liitnimisõnade moodustamine: nimetavaline ja omastavaline liitumine. o Liitnimisõnade rühmitamine põhisõna ja täiendsõna tähenduse järgi. o Liitnimisõna kasutamine sõnaühendis ja lauses. o Liitsõna ja sõnaühendi tähenduse eristamine: nud-, tud-, mata-, v-, tav- vormid täiendina (koolipäev on lõppenud – lõppenud koolipäev; külalist ootama – oodatav külaline). o Tuletusliited liitsõnades, liitsõna tähenduse mõistmine.
<ul style="list-style-type: none"> o Veaohtlikud häälikud liitsõnas.
<ul style="list-style-type: none"> o Võõrsõna tunnused ja nende tähendus. Võõrsõnade rühmitamine tunnuste alusel.
Kirjutamine
<ul style="list-style-type: none"> o Sõna häälikkoostise skemaatiline märkimine. Häälikute kolm pikkust. o Veaohtlikud häälikud sõnas: leidmine sõnas, pikkuse muutmine tabeli 1-4 skeemide toel, koos tabeli ja skeemide valikuga. (vt Eesti keele tööraamat 1. osa lk. 86-87). Analüüsi iseseisvuse harjutamine: abivahendite valikuline kasutamine kirjutamise ettevalmistaval etapil ja enesekontrolliks. o Veaohtlike häälikute õigekiri ja enesekontroll. o Kaksiktäishäälik ja kaashäälikuühend: leidmine sõnades. o Skeemide valik ja kasutamine häälikupikkuse muutmiseks.

<ul style="list-style-type: none"> o Sõnade lugemine vältemärkide abil, rühmitamine. o Kaksiktäishääliku ja kaashäälikuühendi õigekiri, enesekontroll. Tähestik.
<ul style="list-style-type: none"> o Kirjutamine sõnarühmade, lühikeste lausete ja osalausete kaupa.
<ul style="list-style-type: none"> o Veaohtlike häälikute õige märkimine peamiselt iseseisvalt, kaasneva ja eelneva enesekontrolli harjutamine, sh teistes õppeainetes ise kirjutatud tekstide parandamine. o Vigade võimaliku põhjuse leidmine. o Võõrhäälikud ja -tähed, sõnade õige hääldamine.
<ul style="list-style-type: none"> o Võõrsõnade tunnused ja õigekiri: g, b, d sõna algul; võõrtähed; pikk ja ülipikk täishäälik järgsilbis. o Õpitud lõppude, tunnuste, liidete õigekiri. o Kirjavahemärkide kasutamine lauses.
Keeleteadmised ja -oskused
<ul style="list-style-type: none"> o Täis- ja kaashäälikute eristamine. Orienteerumine tähestikus, tähestiku kasutamine. o Võõrhäälikute ja -tähtede tundmine, võõrhäälikute hääldamine, võõrsõnade äratundmine tunnuste järgi. o Alus- ja öeldisrühma ning osalausete äratundmine. o Süntaksi- ja morfoloogiaküsimuste esitamine, kasutamine keelendite analüüsil ja moodustamisel. Sõnavormi analüüsimine ja rakendamine eri funktsioonides. o Sõnade tuletamine õpitud liidetega.
Lugemine
<ul style="list-style-type: none"> o Lugemistehnika o Sisult ja keeleliselt jõukohase teksti sõnahaaval ja/või ladus (süntagmade kaupa) häälega lugemine. o Mõne lihtsama lõigu lugemine endamisi (kuni 1/3 tekstist). o Väljendite mõistmine o Tundmatute sõnade leidmine korduval lugemisel (õpetaja juhendamisel). o Võrdluste ja metafooride tähenduse selgitamine õpetaja juhendamisel.
<ul style="list-style-type: none"> o Autoriteksti keeleline analüüs: tegelasi ja tegevusi kirjeldavad sõnad, arhaismid, tegelaste sõnavara, ülekantud tähendusega väljendid ja tuletised. o Sünonüümide ja samaviiteliste sõnade kasutamine küsimustele vastates. o 5–6 sõna või väljendi kasutamine oma kõnes teksti analüüsides ja taastades.
<ul style="list-style-type: none"> o Sisuliste ja keeleliste ülesannete täitmine endamisi lugedes. o Kõikide mõistmisstrateegiade valikuline suunatud rakendamine. o Seletuste põhjendamine valiklugemise teel. o Repliikide või hargnenud ütluse eesmärgi ja strateegia suunatud sõnastamine. o Ütluste hargnenud sõnastamine kõneleja ja kuulaja seisukohalt. o Vastusrepliigi seostamine eelneva ütlusega. o Emotsioonisõnavara tähenduse täpsustamine. Sõnastuse otstarbekuse ja sobivuse hindamine õpetaja suunamisel (otsustamine õpetaja esitatud variantide põhjal, tähelepanu suunamine tekstis kirjeldatud situatsioonile).

<ul style="list-style-type: none"> o Sõnade, lausete ja lõikude leidmine mõistmisstrateegiast lähtuva või asukohale viitava korralduse järgi. Lõigu sisu kokkuvõttele ja/või alltekstile viitavate lausete leidmine lõigust. Teabe märgistamine tekstis (sõnade, sõnaühendite, lauseosade ja lausete joonimine või tähistamine markeriga). o Lause sisu ja mõtte väljendamine oma sõnadega, sõnastuse täiendamine ja parandamine vabade laiendite lisamise ning sünonüümide kasutamisega (õpetaja juhendamisel). Teksti jaotamine lõikudeks, lõikude pealkirjastamine. Teksti pealkirjastamine, olemasoleva pealkirja ümbersõnastamine. Tekstide sisu seostamine ühiskondlik-ajaloolise taustaga, põhjus-tagajärg seoste selgitamine ajas ja ruumis, nende täpsustamine ühiselt. o Sündmuste ja käitumisaktide ahela suunatud mõtestamine. o Kujutuspiltide täpsustamine teksti põhjal: käitumisaktide ja keeruliste stseenide suunatud analüüsimine, objektide ja tegelaste tunnuste ning omaduste teadvustamine.
<ul style="list-style-type: none"> o Küsimuste esitamine kaaslastele tekstis kirjeldatud sündmuste ja tegevuste põhjuse, tagajärje ning eesmärgi kohta (õpetaja suunamisel). o Tegelaste käitumise võrdlemine, nende omavaheliste suhete analüüs. Tegelaste rühmitamine (iseloомуjooned, ajalooline taust). o Hinnangu andmine tegelaste käitumisele, hinnangu põhjendamine motiivi/eesmärgi ja tulemuse vahekorras lähtuvalt. o Eetilise ja emotsionaalse hinnangu võimaliku erisuse teadvustamine (käitus õigesti/valesti, meeldib/ei meeldi). o Soovituste esitamine kaaslastele käitumiseks analoogses olukorras. o Lõigu ja teksti sisukokkuvõtte ja allteksti sõnastamine, seostamine teksti sisuga. o Individuaalse sõnastuse täpsustamine ühisvestluses. o Peamõtte seostamine õpilaste kogemustega ja/või käitumisega.
<ul style="list-style-type: none"> o Tekstilähedane valikjutustamine, olustikusituatsioonide kirjeldamine ("suulise pildi" maalimine). o Abistavad võtted ja vahendid: õpetaja repliigid, kava, tugisõnad (sõnaühendid), avatud lugemik käsitletava tekstiga, mõttelünkadega teesid („mälu kava“). o Õpetaja ja õpilase vahelduv tekstilähedane jutustamine. o Kokkuvõtlik jutustamine: oluliste lausete valimine, üldistava sisuga lausete moodustamine, kavapunktide täiendamine, lõigu ühine lühendamine, jutustuse plaani esitamine. o Kaaslaste jutustamise jälgimine ja täiendamine (aluseks võrdlus autoritekstiga). Tegelaskuju iseloomustamine plaani järgi. o Kirjaliku teksti koostamine: o Tekstilähedase lühikese kirjaliku ümberjutustuse ühine koostamine kava ja tugisõnade abil, tekstilõikude laiendamine lausetega.

2.4.7 7.klass

Keeleõpetuses tõuseb teadlikkuse osakaal, õpitakse tundma keeleteooria elemente. Õigekirjaoskus automatiseerub, õpitakse juurde uusi liitlause malle, aktiveerub liitlausete kasutamine. Kui keeleõpetuses oli 6. klassis mahult esikohal sõna muutevormide

käsitlemine, siis 7. klassis tõuseb peamiseks teemaks liitlause. Keeleülesannete täitmisel kasutatakse teiste ainete sõnavara ja tüüpilisi lausemalle.

Suuline väljendusoskus ja suhtlemine
<ul style="list-style-type: none"> o Erinevate, sh vastandlike arvamuste mõistmine ja väljendamine ühistegevuses, kokkuleppe otsimine. Reageerimine agressiivsetele väidetele. o Oma seisukoha selgitamine kaaslasele ja kaaslaste rühmale, oma arvamuse põhjendatud kaitsmine. o Poiste-tüdrukute suhtlemise kujundamine: kontakti adekvaatne loomine ja jätkamine, häbematuses, valehäbit hoidumine. o Teabe hankimine ja suuline edastamine sõltuvalt situatsioonist: eri suhtluspartnerid ja/või - paigad; täiendava teabe küsimine arusaamatuste korral, teabe täiendamine või konkretiseerimine, osalemine dialoogis ja polüloogis (rohkem kui kahe inimese vestluses). Sündmuse kirjeldamine oma ja teiste positsioonilt. Teiste ja oma käitumise otstarbekuse hindamine eesmärkidest, tunnetest ja tingimustest sõltuvalt.
<ul style="list-style-type: none"> o Teistes õppeainetes omandatud teadmiste sõnastamine ja ainesõnavara kasutamine eesti keele tundides.
Tunnetustegevuse arendamine
<ul style="list-style-type: none"> o Tähelepanu keskendamine teabe valikulisele hankimisele pikemast tekstist või mitmest teabeallikast. Sündmuste ajaliste (käitumisaktide järgnevus, üheaegsus) ning põhjuslike seoste (erinevad eesmärgid ja tingimused) mõistmine. o Põhjuste ahela teadvustamine sündmuste ajalises kirjelduses, põhjuslike ja mittepõhjuslike seoste eristamine kirjeldatud sündmuste ahelas. o Ühiskondlike ja looduslike põhjus-tagajärg seoste eristamine. o Õpitud toimingute kontrollimine ja planeerimine. o Teabekirjanduse kasutamine. Interneti ja meedia võimalused.
Lause
<ul style="list-style-type: none"> o Alus- ja öeldisrühm. o Lausemallide aktiveerimine, teiste ainete sõnavara kasutamine lausetes, lausete muutmine ja laiendamine, eri ainetes kasutatavate uute lausemallide õppimine. o Mitme küsilause moodustamine ühe väitlause alusel, suletud (kas? ega?) ja avatud (kes? kus? jne) küsimuste rühmad. o Liitlause kaastekstis.
<ul style="list-style-type: none"> o Loetelu. o Korduvad lauseliikmed: alused, öeldised, sihitised, määrused, täiendid, öeldistäited. o Korduvate lauseliikmete laiendid. o Sidesõnad ja, ning, ega, ehk, või, kui ka. Koondlause tähenduse sõltuvus sidesõnast. o Koma kasutamine. o Koondlause kasutamine tekstis, koondlause moodustamine teksti põhjal.

<ul style="list-style-type: none"> o Liitlausete leidmine tekstist, nende mõistmine. o Liitlausete moodustamine lihtlausetest ja/või skeemide järgi. o Ajasuhteid väljendavad liitlauseid. o Tegevuse üheaegsuse ja järgnevuse väljendamine rindlausega: sidesõnad ja, ning. o Ajasuhete väljendamine põimlausega: sidendid ja, ning, kui, siis, enne seda kui, pärast seda kui. Lausete grammatilise tähenduse mõistmine, lausete koostamine skeemi ja analoogia alusel. Lausete transformeerimine. o Põhjuslikke suhteid väljendavad liitlauseid. Tegevuste, sündmuste põhjused ja tagajärjed, nende väljendamine lausega. Sidendid ja, ning, sellepärast, sest. Lausete mõistmine, koostamine. o Tegevuse eesmärki väljendamine liitlauseid. Sidendid et, selleks et. o Põhjuse ja eesmärgi ning vastavate osalause eristamine. Lausete mõistmine ja koostamine. o Vastandamist-eraldamist väljendavad liitlauseid. Sidendid aga, kuid, ent, vaid, ja, või. o Lausete mõistmine ja koostamine. o Objektsuhteid väljendavad liitlauseid. Pealause sihilise tegusõna juurde kuuluv sihitiskõrvallause. Sidendid et, kuidas, kes (kelle jne), mis (mille jne). Lausete mõistmine ja koostamine.
<ul style="list-style-type: none"> o Atributiivsust väljendavad liitlauseid. Pealause lõpus oleva nimisõna laiendamine täiendkõrvallausega. Sidendid mis (mille jne), kes (kelle jne). Lausete mõistmine ja koostamine. o Otsekõne ütluse muutmine kaudseks. Saatelause muutmine pealauseks ja otsekõne muutmine sihitiskõrvallauseks. o Asesõnade asendamise lihtsamad juhud.
Sõnavara
<ul style="list-style-type: none"> o Kujutlused sõnaliikide üldisest (kategoriaalsest) tähendusest, grammatilisest tähendusest ning formaalsetest tunnustest. o Kahe tunnuste rühma (semantilised, formaalsed) eristamine. o Käände- ja pöördevormid. o Sama suhet väljendavad käändevormid (koht, aeg jne).
<ul style="list-style-type: none"> o Nimisõna semantilised ja formaalsed tunnused. o Nimi ja nimetus. o Nimisõna algvorm ja muutevormid. o Sama suhet väljendavad käändevormid (koht, aeg jne). o Nimisõnade moodustamine liidete abil: -ja, -mine, -la, -nik, -kond, -stik. o Tuletatud nimisõnade tähendus, sama tuletusliitega sõnade rühmatähendus, sõnatähendus. o Muutevormid, nende kasutamine sõnaühendis ja lauses. o Süntaksiküsimuste esitamine sõnavormide täpsustamiseks, morfoloogiaküsimuste esitamine sõnavormi kohta sõnaühendis ja lauses.
<ul style="list-style-type: none"> o Eristamine sõnaühendist, liitnimisõna sõnaühendis. Allrühmade nimetuste moodustamine.

<ul style="list-style-type: none"> o Omadussõna semantilised ja formaalsed tunnused. o Omadussõna kasutamine koos nimisõnaga, omadussõna tähenduse mõistmine kontekstis, sõnaühendi kasutamine tekstis. o Kesk sõnade moodustamine analoogia alusel, kesk sõnade kasutamine täiendina. o Omadussõnade moodustamine tuletusliidete abil: liited -ne, -lik, -line, -jas, -kas. o Tuletatud sõnade tähendus (sõnarühm, sõna), muutevormid, kasutamine sõnaühendis ja lauses. o Kirjelduste koostamine.
<ul style="list-style-type: none"> o Tunnused, rühmad (põhi- ja järgarvsõnad). o Rooma numbrid (I-XXV). o Arvsõna muutevormide kasutamine kontekstis. Arvsõnade õigekiri.
<ul style="list-style-type: none"> o Lähedase tähendusega tegusõnade rühmad, nende kasutamine sama tegevussituatsiooni sõnastamisel. o Tegusõna muutevormid: ma- ja da-tegevusnimi: olevik, liht-, täis- ja enneminevik. Tingiva ja kaudse kõneviisi vormide suunatud moodustamine (küsimused, analoogia) ja kasutamine lauses. o Käskiva kõneviisi vormide moodustamine (ainsuse ja mitmuse 2. pööre) ja kasutamine dialoogis. o Umbisikuline tegumood. Võimaliku tegevuses osaleja või objekti tuletamine kontekstist.
<ul style="list-style-type: none"> o Ühendtegasõna: tähenduse konkreetsus, sõnaühendite moodustamine, abimäärsõnad ühendtegasõna koostises, nende asukoht lauses. Ühendtegasõna kasutamine tingimuslauses.
<ul style="list-style-type: none"> o Vöõrsõna tunnused ja nende tähendus. o Vöõrsõnade rühmitamine tunnuste alusel.
Kirjutamine
<ul style="list-style-type: none"> o Veaohtlike häälikute määramine ja õigekiri. o Erandlik g, b, d s-i kõrval. o Liitsõnade õigekiri. i ja j õigekiri. o Õpitud tuletusliidete õigekiri. o Enesekontroll.
Keeleteadmised ja -oskused
<ul style="list-style-type: none"> o Tähekasutusreeglite kasutamine: lihthäälikute ja häälikuühendite reeglipärane kirjutamine. o Õpitud ortograafiareeglite kasutamine tähelepanu juhtimisel: nõrk sulghäälik s-i kõrval, liitsõnade õigekiri, h ja j-i kasutamine, liidete õigekiri (nt käija). o Lausete koostamine õpitud lausemallide ulatuses. o Sõnatuletus õpitud liidetega.
Lugemine
<ul style="list-style-type: none"> o Uue sisult ja keeleliselt jõukohase teksti häälega lugemine kõne tempos ja endamisi ülesandega lugemine lõikude kaupa (kuni pool tekstist). o Õpitud teksti ladus ja ilmekas lugemine kõne tempos (selgus, loogiline rõhk, toon).

- o Sõnavara
  - o Tundmatute sõnade leidmine lugemisel ja sõnatähenduse ühine selgitamine, sõnastiku kasutamine.
  - o Sõna kaastekstis: lause ja/või lõigu tähenduse sõltuvus kasutatud sõnadest ja väljenditest (piltlikud väljendid, võrdlused, metafoorid, arhaismid, tegelaste sõnavara).
  - o Võrdluste ja metafooride mõistmine ja kasutamine õpetaja juhendamisel. 5–6 sõna või väljendi aktiveerimine teksti analüüsid ja taastades.
  - o Teksti analüüs
  - o Eri mõistmisstrateegiate kasutamine õpetaja suunamisel.
  - o Mõtteseoste leidmine lausete ja lõikude vahel. Uute tekstis kirjeldatud teadmiste või arusaamatu teabe märkamine õpetaja suunamisel.
  - o Seoste leidmine kirjeldatud sündmuste vahel. Sündmuste ajaliste seoste (käitumisaktide järgnevus, üheaegsus) mõistmine; samaaegsete sündmuste teadvustamine ja vastandamine.
  - o Põhjuslike seoste (erinevad eesmärgid ja tingimused) mõistmine. Põhjuste ahela teadvustamine, põhjussuhetes olevate sündmuste, stseenide kirjelduse leidmine sündmuste ahelast.
  - o Ühiskondlike, isiklike ja looduslike põhjus-tagajärg seoste eristamine. Tahan/vajan erisus. Tahan (miks ütlen) selleks (milleks ütlen) kuidas ütlen.
  - o Oletuste ja järelduste sõnastamine.
-
- o Dialoogi analüüs
  - o Suhtlusaktide üldiste ja ütluse/repliigi konkreetsete motiivide ning strateegiate eristamine õpetaja suunamisel (miks? – milleks? – kuidas?). Samasugust üldist eesmärki täitvate ütluste ja strateegiakorduste leidmine (temaatiline lugemine).
  - o Strateegia muutmise märkamine õpetaja juhendamisel (valiklugemine).
  - o Ütluste hargnenud sõnastamine (teabe tuletamine).
  - o Valik- ja temaatiline lugemine
  - o Valiklugemine üleminekuga temaatilisele lugemisele: sõnade ja lausete leidmine lõigus, mingit teemat kajastavate lõikude leidmine ühe teksti ulatuses (mitme lause või lõigu leidmine ühe ülesande põhjal).
  - o Teabe märgistamine tekstis (sõnade, sõnaühendite, lauseosade ja lausete allajoonimine või markeriga tähistamine).
  - o Lõigu või teksti mõtte väljendamine oma sõnadega, kokkuvõttele ja/või alltekstile viitavate keeleüksuste leidmine autoritekstist.
  - o Küsimuste esitamine teksti kohta sündmuse põhjuste ja tagajärgede väljaselgitamiseks, järelduste tegemiseks, puuduva teabe tuletamiseks.
  - o Tegelaste käitumise analüüs
  - o Tegelaste rühmitamine (iseloomujooned, ajalooline taust).
  - o Tegelaste käitumise, mõtete ja elamuste võrdlemine.
  - o Hinnangu andmine tegelaste käitumisele (motiivid, käitumisakt ja selle sõltumine tingimustest, tulemus).
  - o Hinnangu põhjendamine käitumismotiividest ja tulemustest lähtuvalt (mida sooviti, mis oli tulemus).
  - o Teksti peamõtte sõnastamine

<ul style="list-style-type: none"> o Peamõttele (sisu kokkuvõte ja alltekst) osutavate lausete (lõikude) leidmine tekstist; lõigu ja teksti peamõtte sõnastamine ja selle täpsustamine ning põhjendamine originaalile viidates.
<ul style="list-style-type: none"> o Teksti kavastamine o Märkmete tegemine: tegelasi iseloomustavad sõnad, tugisõna ja -sõnaühendid kava juures. Lihtkava ja jooniskava ühine koostamine, kavade kasutamine. o Teksti taastamine o Tekstilähedane valik- ja temaatiline jutustamine; abivahendite individuaalne valimine ja kasutamine. o Kokkuvõtliku jutustamise harjutamine, sh tekstilähedase jutustuse plaani eelnev esitamine. o Tegelaste iseloomustamine ja võrdlemine plaani järgi. o Jutustamise õppimine tegelase rollis (lähtutakse tegelase eesmärkidest, mõtetest ja tunnetest). o Looduskirjelduste koostamine plaani järgi: tekstilähedane kirjeldamine, oma sõnadega kirjeldamine. o Teksti laiendamine: puuduva teabe tuletamine (järeldamine, oletamine). o Kirjaliku teksti koostamine o Tekstilähedase kirjaliku ümberjutustuse koostamine ühiselt loodud kava ja esitatud keelevahendite abil (tugisõnad, - sõnaühendid). o Kirjandi kirjutamine pildi ja tugisõnade toel; pildi ja kava põhjal. o Järeltöö: parandamine ja/või täiendamine. o Looduskirjelduse koostamine plaani järgi.

2.4.8 8.klass

Lugemis- ja kirjutamisoskuste süvendamine toimub individuaalsete ülesannete kaudu. Tõuseb endamisi (vaikse) lugemise maht (kuni 2/3 tekstist), mille käigus otsitakse vastuseid küsimustele või teavet probleemi lahendamiseks. Tegevuse planeerimist ja enesekontrolli harjutatakse peamiselt tekstiloomes ülesannete täitmisel.

Suuline väljendusoskus ja suhtlemine
<ul style="list-style-type: none"> o Suulise ja kirjaliku teabe hankimise võimaluste teadvustamine, teabe hankimine suhtluspartnerilt. o Teabe suuline ja kirjalik edastamine sõltuvalt suhtluseesmärgist, strateegia valimine. o Erinevate ja vastandlike arvamuste eristamine, oma seisukohtade kaitsmine kokkuleppe otsimisel, mõnest oma seisukohast loobumise harjutamine kujuteldavas situatsioonis. o Dialoog. Suhtlemissituatsiooni komponentide teadvustamine: suhtluspositsioonid (situatiivsed ja sotsiaalsed rollid, hoiakud ja koostöövalmidus), motiividest tulenevad eesmärgid ja strateegiad, ütluse sisuline ja keeleline sobivus (ütluste valimine). o Kaaslaste ütluste analüüs õpitud oskusi kasutades. o Teabe seostamine ja sõnastamine eri suhteid väljendavate liitlausete abil.

<ul style="list-style-type: none"> o Eri põlvkondade suhtlemiseeärasuste teadvustamine: lapsed-vanemad-vanavanemad, noorukid-täiskasvanud. o Poiste-tüdrukute vastastikune suhtlemine, kiindumuse väljendamine. o Ebaviisakatele repliikidele reageerimine. Käitumise otstarbekuse ja moraalinõuetele vastavuse hindamine, individuaalne ja rühmakäitumine. o Käitumist mõjutavate ajalooliste, ühiskondlike ja looduslooliste tingimuste teadvustamine.
<ul style="list-style-type: none"> o Kirjalike tekstide koostamine: vabas vormis tarbekiri (kiri, teade, kutse, seletuskiri, avaldus, allkiri, volitus, elulookirjeldus); blankettide täitmine (teenuste arveldused, ajakirjanduse tellimine, e-poe kasutamine).
<p>Tunnetustegevuse arendamine</p>
<ul style="list-style-type: none"> o Tähelepanu keskendamine kestva samalaadse tegevuse jooksul: teabe otsimine, tekstide koostamine, ühisvestlus-väitlus, tekstide kuulamine jm. o Taju arendamine: objekti osade ja tegevusstseenide analüüsimine, tajutud teabe sõnastamine. o Mõtlemise ja mälu arendamine: üldistamis- ja konkretiseerimisstrateegiate rakendamine, erilaadsete seoste loomine. o Põhjus-tagajärg-seoste ahela ning sündmust kirjeldava mitme põhjuse teadvustamine. o Enesekontrolliharjumuste kujundamine, planeerimise osatähtsuse teadvustamine. Teabekirjanduse kasutamine õpetaja suunamisel.
<p>Lause</p>
<ul style="list-style-type: none"> o Lauseõpetuses on rõhuasetus nii 8. kui ka 9. klassis lausemallist olenevalt lausetähenduse mõistmisel ning muuteharjutustel. Praktiline lauseõpetus toetub osaoskustele moodustada sõnavorme ja sõnu, mõista nende tähendust ning sõnade seost (tegusõna- ja nimisõnafraase). Konteksti lausetähenduse mõistmiseks on oluline analüüsida lausetevahelisi seoseid (kasutada lokaalse sidususe strateegiat). o 8. klassis on lauseõpetuse käsitlemise eesmärgiks anda ülevaade kõigist eesti keele lausetüüpidest. Ülevaade jääb praktilisele tasemele: analüüsitakse ja võrreldakse erinevate lausete tähendust, koostatakse lauseid skeemide ja analoogia alusel, harjutatakse intonatsiooni, lausete transformeerimist. Lausetüüpide formaalset analüüsi õppekava ette ei näe.
<ul style="list-style-type: none"> o Lihtlause, koondlause, liitlause. Lause tekstis. o Lausete moodustamine, muutmine, laiendamine, ühendamine. o Liht-, koond- ja liitlause eristamine, terminite kasutamine.
<ul style="list-style-type: none"> o Äratundmine, peamised formaalsed tunnused. o Alus, öeldis ja nende laiendid lauses. Süntaksiküsimused. o Väit-, küsi- ja käsk-, soov- ja hüüdlause, nende vastastikune transformeerimine. Sõnade järjekord lauses. o Kaastekstisidusad laused: lausete sisuline ja vormiline sõltumine eelnevast lausest. Lausete muutmine kaastekstisidusaks. o Aluseta või öeldiseta laused tekstis, sh repliigid dialoogis.

<ul style="list-style-type: none"> o Korduvad lauseliikmed ja osalused. o Suulise kõne lausungite muutmine grammatiliselt korrektseteks lauseteks. Suuliselt esitatud teabe edastamine kirjalikult. o Suuline ja kirjalik dialoog. Dialoogi lühikese vastusrepliigi asendamine hargnenud lause või lauserühmaga ja vastupidi. o Küsimuste esitamine dialoogi repliikide sisu kohta.
<ul style="list-style-type: none"> o Otsekõne muutmine kaudseks.
<ul style="list-style-type: none"> o Koondlauset moodustavad ja erilaadseid tunnuseid väljendavad põhisõna rinnastavad laiendid. o Korduvad põhisõnad ja laiendid (sihitised, määrused, täiendid). o Koondlause korduvate lauseliikmete laiendid: seoste leidmine kahel tasandil (põhisõna laiend, laiendi laiend). o Koondlause tähenduse sõltumine sidesõnadest ja, ning, ehk, ega, või, nii ... kui ka. Koondlausete moodustamine. o Kirjavahemärgid koondlause.
<ul style="list-style-type: none"> o Liitlause tähenduse ja struktuuri analüüs. Rindlause. Põimlause. Osalused. Alus ja öeldis osalusetes. o Sõnade ja sõnaühendite tähenduse seletamine liitlausega: sobitamine, suunavad küsimused osalause kohta. o Osalusetega väljendatud mõtete teadvustamine ja seoste seletamine. Küsimuste (küsilause, süntaksiküsimus) esitamine osalause kohta. o Sidendite tähenduse mõistmine. o Liitlausetes väljendatavad suhted: <ul style="list-style-type: none"> o tegevuste vastandamine (Vend kirjutab, aga õde loeb.); o koht (Sõitsin sinna, kus mind oodati.); o aeg: üheaegsus ja järgnevus (Läksin õue, vihma sadas kõvasti. Läksin õue ja varsti hakkas vihma sadama.); o põhjus (Ilmar kastis lilli, sest muld oli kuiv.); o eesmärk (Mai võttis korvi, et aiast õunu tuua.).
<ul style="list-style-type: none"> o Ühe ja sama suhte väljendamine erinevate lausemallidega: erinevad sidendid, osalause paigutus. o Teabe sarnasuse/erinevuse mõistmine, lausete suunatud transformeerimine. o Liht-, koond- ja liitlausete eristamine, terminite kasutamine. o Eri lauseehitusega samasisuliste tekstide võrdlemine (sama teabe esitusviiside teadvustamine). o Koond- ja liitlausete moodustamine lihtlausest ja vastupidi (analoogia põhjal). o Koond- ja liitlausete koostamine, transformeerimine ja rakendamine. o Lühivastuse asendamine dialoogis liitlausega ja vastupidi. o Pealause sihilist tegusõna täpsustavad sihitiskõrvallused. Sihilise tegusõna ja sihitiskõrvallause seos, küsimuse esitamine osalause kohta (ütles mida?), sidendid et, kuidas, miks, kus, millal, kas, kes, mis jne. o Otsekõne. Otsekõne väljendamine kaudselt sihitiskõrvallause abil. Isikuliste asesõnade ja tegusõna vormide kasutamine kõnes.

<ul style="list-style-type: none"> o Pealause nimisõna täpsustavad täiendkõrvallused: põhisõna ja osalause seos, osalause asetuse, sidendid. o Lausete kasutamine dialoogis ja tekstis.
Sõnavara
<ul style="list-style-type: none"> o Teadmiste süvendamine sõnaliikidest (nimisõna, omadussõna, tegusõna, arvsõna, määrsõna): morfoloogilised tunnused, küsimused, funktsioon lauses, semantilised rühmad ja nende üldistatud tähendus; terminite tundmine. o Sõnaliikide eristamine. o Samatüveliste sõnade tuletamine (kiirustama, kiirus, kiire, kiiresti), tähenduslik eristamine. o Tuletatud sõnade kasutamine sõnaühendis ja lauses.
<ul style="list-style-type: none"> o Nimisõna. o Nimi ja nimetus, liigi ja alaliigi nimetus. Nimede ja nimetuste õigekiri, suur ja väike algustäht. o Tuletised ja liitsõnad. o Nimisõna morfoloogilised tunnused ja süntaktiline funktsioon (alus, põhisõna, laiend). o Nimisõna sõnaühendis, laiendi leksikaalne ja vormiline sõltumine põhisõnast. Morfologia- ja süntaksiküsimus. o Aluse seos öeldisega. o Nimisõna käänamine. o Tutvumine käänamistabeliga: käänete nimetused ja küsimused. o Sama käändevormi erinevad grammatilised tähendused. o Ühe ja sama sõna vormide kasutamine erinevates funktsioonides, rakendamine sõnaühendites, lausetes ja kontekstis. o Laiendi käändevormide moodustamine sõltuvalt põhisõnavormist. o Mitmuse tunnuse valimine ja õigekiri. o Nimisõnade tuletamine o Nimisõnade tuletamine, tuletusliited: -ur, -ar, -nna. Tuletatud sõnade tähendus. o Samatüveliste sõnade tuletamine ja tähenduse eristamine, sõnade rühmitamine tuletusliidete tähenduse alusel. o Tuletatud sõnadest käändevormide moodustamine, nende kasutamine sõnaühendis ja lauses. o Moodustatud sõnade tähenduse suunatud võrdlemine üldistusastmest lähtudes (rühmad, allrühmad, rühmitusalused). o Varemõpitud liidetega tuletiste kasutamine kõnes.
<ul style="list-style-type: none"> o Esemete, olendite, nähtuste tunnused ja omadused ning nende väljendamine omadussõnade abil. o Omadussõna süntaktiline funktsioon (täiend – punane pall, öeldistäide – pall on punane). o Mitu omadussõna põhisõna laienditena. o Omadussõna käänamine koos nimisõnaga. o Võrdlusastmed. o Liitomadussõnade õigekiri.

<ul style="list-style-type: none"> o Omadussõna tuletamine: tuletusliited: -ne, -lik, -line, -tu, -jas, -kas, eba-, mitte-. o Tuletatud sõnade rühmitamine tuletusliidete tähenduse alusel, muutmine ning kasutamine sõnaühendis ja lauses. o Omadussõnade kasutamine objekti osade kirjeldamisel, tegevusstseenide konkretiseerimisel.
<ul style="list-style-type: none"> o Põhi- ja järgarvsõnad, nende muutevormid. Järgarvsõnade tuletamine. o Rooma numbrid I-XXX. o Arvsõna muutevormide kasutamine sõnaühendis ja lauses. Arvsõnade õigekiri.
<ul style="list-style-type: none"> o Määrsõna tunnused, tähendusrühmad. o Määrsõna sõnaühendis (tegevuse tunnus) ja lauses. o Määrsõnade tuletamine: tuletusliited: -sti, -lt, -ti/di. o Samatüveliste omadus- ja määrsõnade kasutamine sõnaühendis ja lauses (tegevuse või objekti iseloomustamine).
<ul style="list-style-type: none"> o Tegusõna semantilised (tegevuse/seisundi väljendamine) ja formaalsed tunnused. Esemete, olendite ja nähtuste tegevust või seisundit väljendavad sõnad. o Tegusõna lauses, tegusõna laiendid.
<ul style="list-style-type: none"> o Samasse tähendusrühma kuuluvad tegusõnad, nende valimine väljendatava teabe konkretiseerimiseks ja sõnakorduste ärahoidmiseks. o Samatüvelised tegusõnad (kiirustama, kiirendama). o Laiendite leksikaalne ja vormiline valimine sõltuvalt tegusõna tähendusest (riietab poega esinemiseks, riietub esinemiseks). o Tegusõnade mitmetähenduslikkus, laiendite valimine ja kasutamine sõltuvalt kaastekstist (Aeg möödus lennates. Buss möödus majast.) o Tegusõna grammatilised kategooriad: pöörded (ja isikulised asesõnad), arv, aeg, kõne, tegumood, kõneviis. o Lause tähenduse sõltumine tegusõna grammatilistest kategooriatest. Muuteoperatsioonid. o Tegusõna vormide aktiveerimine. o Ühendteigusõna, selle kasutamine lauses. o Ülevaade kesksõnadest ja nende grammatilisest tähendusest. Kesksõnad täiendi funktsioonis: olendi või objekti tunnuste väljendamine. o Kesksõnade moodustamine analoogia alusel ning rakendamine sõnaühendis ja lauses. Tegusõna asendamine kesksõnaga (käisid – oled/olid käinud), kontekstisidusate lausete moodustamine.
<ul style="list-style-type: none"> o Liitsõnade semantilised rühmad, sõnaühendi muutmine liitsõnaks, tähenduse muutumine. o Tuletusliited liitsõnades, sõnatähenduse mõistmine. o Liitsõnade moodustamine: tuletised liitsõna komponendina. o Liitsõnade õigekiri.
<ul style="list-style-type: none"> o Õppeainetes kasutatavate võõrsõnade mõistmine.
Kirjutamine
<ul style="list-style-type: none"> o 8. ja 9. klassi õpetuse eesmärk on saavutada võimalikult õige kiri ja rakendada kirjutamisoskust ühe operatsioonina teiste ülesannete täitmisel.

- o Veaohtlikud häälikud sõnas. Veaohtlike häälikute õigekiri.
- o Võõrhäälikud ja tähed. Võõrsõnad: hääldus, õigekiri.
- o Võõrsõnade, võõrapäraste ja keeruliste kohanimedega õigekiri. Õigekirja kontrollimine interneti abil. k, p, t ja g, b, d heliliste häälikute kõrval.
- o Järgsilpide sulghäälikute, liitsõnade ja liidete õigekiri.
- o Kaashäälikuühend: liitsõnade liitumiskohal, liidetega sõnades sõna tüve ja liidete piiril.
- o Liited -ki ja -gi, liidetega sõnade tähendus ja õigekiri.
- o Oma õigekirjaoskuse ja selle kontrollimise võimaluste teadvustamine.

Keeleteadmised ja -oskused

- o Tähestiku rakendamine sõnaraamatute kasutamisel.
- o Õpitud ortograafiareeglite kasutamine tähelepanu juhtimisel.
- o Sõnaliikide tundmine ja vastavate terminite kasutamine.
- o Käänamistabeli tundmine: käändenimetus, küsimus, sõnavormi äratundmine ja moodustamine.
- o Muutevormide ja grammatiliste tähenduste mõistmine.
- o Liht-, koond- ja liitlausete eristamine. Lausete moodustamine ja transformeerimine.
- o Liitlausetega väljendatud seoste mõistmine, lausete praktiline kasutamine.

Lugemine

- o Tutvumine mõne õpetaja poolt soovitatud Eesti kirjaniku ja tema teosega.
- o Sisult ja keeleliselt jõukohase teksti ladus häälega lugemine kõne tempos.
- o Sihipärane endamisi lugemine (kuni 2/3 materjalist).
- o Eelnevale analüüsile toetuva ilmeka (kõne tempos) lugemise harjutamine.
- o Tooni ja tempo muutmine õpetaja näidise, selgituste ja korralduste alusel.
- o Tundmatute sõnade leidmine esmasel või korduval lugemisel, nende tähenduse selgitamine.
- o Tähenduste täpsustamist vajavate sõnade leidmine iseseisval lugemisel.
- o Autorite sõnavara võrdlemine samateemalistes tekstides.
- o Võrdluste ja metafooride leidmine, selgitamine ja kasutamine suunamisel.
- o Inimest iseloomustavate sõnade tähenduse täpsustamine ja aktiveerimine.
- o Teksti analüüs
- o Teksti mõistmisstrateegiate teadvustamine: küsimuse/korralduse eesmärgi (lause tähendus, lausete seostamine, puuduva teabe tuletamine, väljendusvahendid, kokkuvõte) mõistmine. Küsimusele vastamiseks/korralduse täitmiseks sobiva toimingute teadvustamine (valiklugemine, temaatiline lugemine, meenutamine).
- o Õpetaja koostatud küsimuste/korralduste rühmitamine mõistmisstrateegiatest lähtuvalt. Küsimuste/ülesannete suunatud sõnastamine strateegiate kaupa ja neile vastamine.
- o Tekstis esitatud ütluste psühholoogilise struktuuri (hoiakud/motiivid, eesmärk, strateegia) teadvustamine õpetaja suunamisel (miks? milleks? kuidas?).
- o Vastusrepliigi seostamine eelnevaga (nõustumine või mittenõustumine, täiendava teabe taotlemine jne).

<ul style="list-style-type: none"> o Suhtlemist kirjeldavate sõnade tähenduse mõistmine ütluse suunatud analüüsi kaudu. o Arutelud kasutatud repliikide sobivuse ja tulemuslikkuse üle.
<ul style="list-style-type: none"> o Küsimuste esitamine kaaslastele. Küsimuste esitamine endale ja neile vastamine. Kaaslaste küsimuste ja vastuste sobivuse hindamine, abistav täiendamine. Nõustumine enam kui ühe tuletatud seletusega. o Teabe märgistamine tekstis. o Tegelaste ja tegelasrühmade käitumise võrdlemine. Käitumise otstarbekuse ja moraalinoüetele vastavuse hindamine (individuaalne ja rühmakäitumine) ühe või mitme samateemalise teksti põhjal, antud hinnangu põhjendamine. o Käitumist mõjutavate ajalooliste, ühiskondlike ja looduslooliste tingimuste teadvustamine. Kirjeldatud ajaloolise tausta võrdlemine tänapäevaga (tingimused, arenguetapid kirjeldatud sündmustest tänapäevani). o Kirjeldatud tegevuste seostamine looduskirjeldustega. o Looduskirjelduste analüüs. Objekti või nähtuse oluliste, iseloomulike ja individuaalsete tunnuste/omaduste eristamine. Objekti või sündmuse/stseeni valikuline konkretiseerimine ja üldistamine. o Teksti peamõtte sõnastamine o Peamõtet väljendava või peamõttele/alltekstile viitava lõigu (lause) leidmine tekstist; lõigu ja teksti peamõtte sõnastamine ja selle täpsustamine, võrdlemine autoritekstiga, sõnastuse põhjendamine tekstile viidates. o Peamõtte seostamine õpilaste käitumise ja kogemustega. o Teksti kavastamine o Liht-, liit- ja jooniskava ühine koostamine ning kasutamine jutustamisel.
<ul style="list-style-type: none"> o Eneseväljendus (jutustamine) o Kasutatavad jutustamise liigid: temaatiline jutustamine (sh tekstilähedane temaatiline jutustamine), kokkuvõtlik jutustamine, tegelaste ja tegelasrühmade iseloomustamine, jutustamine tegelase või tegelasrühma nimel, teksti laiendamine. o Looduskirjelduste sõnastamine igapäevasõnavara kasutades. o Enda või kaaslaste jutustatud info kirjalik väljendamine. o Erineva sisuga tekstide võrdlemine ja koostamine loetud teabe või õpilase kogemuse põhjal. o Märkmete tegemine ja nende kasutamine jutustamisel või ülesannete täitmisel. Tegelasrühmade iseloomustamine ja võrdlemine plaani järgi. o Kirjaliku teksti koostamine o Tekstilähedane ja kokkuvõtlik ümberjutustus koos hinnanguga sündmustele, tegelastele jne. o Kirjeldus loodusloolise või geograafilise materjali põhjal. o Sisuliste märkmete tegemine ja nende kasutamine kirjaliku jutu koostamisel. o Kirjandi kirjutamine praktilise tegevuse, õppekäigu vm teemal. o Tööprotsessi või selle osa kirjeldamine. o Konspekterimine

- o Teabe otsimine ja märgistamine: sõnade, sõnaosade, lauseosade ja/või lausete markerimine. Lühendite, sümbolite, emotikonide, joonimise, markerite vm kasutamine teksti lugemise käigus olulise teabe tähistamiseks.
- o Märkmete tegemine teabeteksti põhjal, nende hilisem kasutamine teabe taastamisel, küsimustele vastamisel, ülesannete sooritamisel.

2.4.9 9.klass

9. klassi õpetuse põhitähtsuseks on, et õpilased tulevad igapäevaelus toime iseseisvalt ning jätkavad õpinguid vastavalt oma võimetele.

Eesti keele tundides toetatakse suhtlemis- ja koostööoskuste kujunemist, oma arvamuse teistele mõistetavat väljendamist, põhjendamist ja kaitsmist. Tähtsal kohal on enesejuhtimise oskuste kujundamine, suurendatakse õpilaste iseseisvust oma tegevuse kavandamisel, sooritamisel ja tulemuse hindamisel. Järjepidevalt harjutatakse enesekontrollivõtete rakendamist.

Suuline väljendusoskus ja suhtlemine

- o Teabe suuline ja kirjalik edastamine hargnenult, kokkuvõtlikult, suuline täiendav selgitamine.
- o Tegevuse ühine planeerimine ja korrigeerimine tegevuse käigus, korralduste-soovituste esitamine ja nende täitmine.
- o Teiste arvamuste kuulamine vaidlustes, tähelepanu keskendamine kestva selgitusele, oma seisukohtade väljendamine, käitumise ja eksimuste tunnistamine.
- o Oskus tunnistada oma puudulikke teadmisi ja oskusi.
- o Suhtlemine perekonnas: eri põlvkonnad, abikaasad.
- o Suhtlemine töökollektiivis ning ametiasutustes: tööandja ja -võtja, käitumine tööturul.
- o Neidude ja noorukite vastastikune suhtlemine kollektiivis ja kiindumuste korral.
- o Reeglipärane käitumine ja ootamatud lahendid konfliktsituatsioonides, oma käitumise tulemuse ette kujutamine.
- o Hinnangute, ühiste ja erinevate ning vastandlike seisukohtade teadvustamine: koostegevus ja vastuolud perekonnas, kambas-rühmas, koolis ja tööl, ühiskonnas.
- o Nähtud ebatavalise sündmuse kirjeldamine (nt autoavarii). Põhjus-tagajärg-seoste ahela ning mitme samaaegselt mõjuva põhjuse teadvustamine.
- o Vabas vormis tarbekiri ja blankettide täitmine.
- o Kirjalike tekstide koostamine: ümberjutustus (tekstilähedane, kokkuvõtlik, laiendatud); tööprotsessi kirjeldus.
- o Tegevuse planeerimine, sooritamine algoritmi järgi ja variatiivselt.
- o Konspekti koostamine kirjaliku teabeteksti järgi: oluliste faktide leidmine; teksti ja lausete lühendamine, lühendite kasutamine; teksti taastamine ja tegutsemise koostatud konspekti järgi, konspekti täiendamine, enesekontroll. Suulise kõne konspekterimise harjutamine: temaatiline valiketteütlus, märkmete tegemine (lausete lühendamine, märksõnade ja sõnaühendite kasutamine), konspekterimine pärast lõigu kuulamist (vajadusel pärast ühisanalüüsi).
- o Teksti taastamine oma ja teiste konspekti järgi.

Lause
<ul style="list-style-type: none"> o Lauseõpetuses kasutatakse sõnaliikide õppimisel omandatud teadmisi ja oskusi. o Õpetamisel kasutatakse küllaltki keerulise sõnastusega lauseid, oluline on grammatiliste konstruktsioonide mõistmine, mille aktiivset kasutamist oma kõnes õpilastelt aga ei nõuta.
<ul style="list-style-type: none"> o Sõnaühend ja lause, nende tähenduslik erinevus. Sõnaühendite leidmine lausest, sõnaühendi kasutamine lauses. o Tekstiväline lause. o Laiendatud ja laiendamata lause.
<ul style="list-style-type: none"> o Lause tähenduse sõltumine tegusõna ajast, tegumoest, kõneviisist. o Lause tekstis: sõnajärg, lauseid siduvad sõnad, samaviitelised sõnad, tegusõna ajavormid. o Väit-, küsi- ja käsklause: intonatsioon, lõpumärgid, transformeerimine.
<ul style="list-style-type: none"> o Koondlauset moodustavad ja erilaadseid tunnuseid väljendavad põhisõna rinnastavad laiendid. Korduvad põhisõnad ja laiendid (sihitised, määrused, täiendid). o Koondlausete moodustamine. Sidesõnad ja kirjavahemärgid koondlauses. Koondlause tähenduse sõltumine sidesõnadest ja, ning, ehk, ega, või, nii ... kui ka.
<ul style="list-style-type: none"> o Rindlause. Osalused, öeldis osaluses, osalause paigutus. o Koma ja/või sidesõnad rindlauses. o Põimlause. Pealause, kõrvallause(d). Kõrvallause asetus pealause järel, ees või pealause keskel. Hõlmava struktuuriga liitlausete tähenduse mõistmine. o Liitlausete tüübid: sihitiskõrvallause; tegutsemise tingimust väljendav lause: (Kui mul on kindel töökoht, siis ma töötan viis päeva nädalas.); aega väljendav lause: üheaegsus (Läksin randa, puhus tugev tuul) ja järgnevus (Läksin randa ja varsti tõusis tugev tuul.); tegutsemise viisi väljendav lause: (Naersime filmi vaadates nii, et kõhud olid valusad.); põhjust (Ma kastsin lilli, sest muld oli amplis kuiv.) ja tagajärge (Kuna muld oli amplis kuiv, siis lilled närtsisid.) väljendav lause; eesmärki väljendav lause: (Riin läks raamatukokku, et ajakirju lugeda.); kohta väljendav lause: (Käekell ei olnud enam seal, kuhu ma ta panin.); täiendkõrvallause.
<ul style="list-style-type: none"> o Mitmeosaliste liitlausete mõistmine kirjalikus tekstis. o Koma ja/või sidesõnad põimlauses. o Samasisulised, kuid erineva struktuuriga laused. o Sama suhet väljendavad, kuid erineva sisuga laused. o Lausete rühmitamine väljendatavate suhete järgi. o Lause moodustamine tegusõnafraasist sõltuvalt. Sama teabe variatiivne sõnastamine, sidendite varieeritud kasutamine. o Lausete transformeerimine. o Liht-, koond- ja liitlause (põim- ja rindlause): semantiline ja struktuuriline erinevus, sidendite tähendus ja funktsioonid.

Sõnavara
<ul style="list-style-type: none"> o Omandatud teadmiste kinnistamine sõnaliikidest. o Õpitud sõnaliikide kohta käivate teadmiste ja oskuste süvendamine (äratundmine, küsimuste esitamine), sõnade semantilised rühmad, kasutamine lauses. o Erinevatesse sõnaliikidesse kuuluvate sõnade tuletamine samast tuletusalusest. o Tuletatud sõnade rühmitamine kas sõna tüvest, liitest või sõnaliigist lähtuvalt. Sõnarühmade rakendamine sõnaühendites ja lausetes.
<ul style="list-style-type: none"> o Käänamistabel, selle kasutamine. Muutevormide moodustamine ning moodustatud vormide rakendamine. o Nimisõna tuletamine: õpitavad liited -ik, -us, -kas. Õpitud liidete aktiveerimine, tuletatud sõnade tähendus, kasutamine. o Lõppude, tunnuste, liidete õigekiri.
<ul style="list-style-type: none"> o Liitnimisõna o Sõnade liitumismudelid (tüvevariandid): nimetavaline, omastavaline liitumine. Paarissõnad (õed-vennad). o Lühenenud tüvega liitumine (lugemisoskus), tüvede äratundmine. o Liitsõnade semantilised rühmad täiendsõnast sõltuvalt: liiki, otstarvet, sugulust vm väljendav täiendsõna. o Liitsõnade koostis, õigekiri. o Sõnaühendi ja liitsõna tähenduslik erinevus ja õigekiri. Tuletusliited liitsõnades, sõnatähenduse mõistmine, liitsõna moodustamine.
<ul style="list-style-type: none"> o Muutevormide moodustamine koos nimisõnaga. Võrdlusastmed. o Omadussõna tuletamine: liited -tu, -jas, -kas. Tuletatud sõnade tähendus, kasutamine. Lõppude, tunnuste, liidete õigekiri.
<ul style="list-style-type: none"> o Põhi- ja järgarvsõnad, murdarvsõnad. Järgarvsõnade märkimine araabia ja Rooma numbritega (I-XXX). o Järg- ja murdarvsõnade mõistmine, kasutamine. o Arvsõna käändevormide moodustamine tabeli, analoogia ja põhisõna vormi alusel. o Arvsõnade lugemine (numbrid tekstis), kasutamine suulises kõnes.
<ul style="list-style-type: none"> o Isikulised, näitavad, siduvad, umbisikulised asesõnad, nende tähendus ja kasutamine. o Asesõnade käänamine analoogia alusel ja tabeli järgi, muutevormide kasutamine tekstis (samaviitelised sõnad).
<ul style="list-style-type: none"> o Määrsõnade semantilised rühmad (koha, aja-, viisi- ja seisundi, hulga- ja määramäärsõnad). o Määrsõnade tuletamine: õpitavad liited: -lt, -sti, -kesi, -ti. o Viisimäärsõnade tuletamine omadussõnadest ning nud- ja tud-kesksõnast. o Hulgamäärsõnade tuletamine arv- ja asesõnadest (kahekesi, mitmekesi). o Ajamääruse väljendamine liitega -ti (õhtuti). o Õpitud liidete aktiivne kasutamine kõnes. o Tegusõna ja lause laiendamine määrsõnaga.
<ul style="list-style-type: none"> o Tegusõna lauses öeldisena, tegusõna laiendid (öeldisrühm). o Lause tähenduse sõltumine tegusõna vormist. o Ühendteigusõna.

<ul style="list-style-type: none"> o Tegusõna käändeliste vormide mõistmine sõnaühendis ja lauses. o Mineviku kesksõnad: nud- ja tud-kesksõnad. Minevikus tekkinud või tekitatud tegevuse või seisundi väljendamine. o Mineviku kesksõna nimisõna täiendina, mis märgib omadust (loojunud päike, seotud käed). o Oleviku kesksõnad: v- ja tav-kesksõnad. o Tegija iseloomustamine v-kesksõnaga (magav koer). tav-kesksõna nimisõna täiendina (rajatav mänguväljak). o Kesksõnade moodustamine, käänamine ja õigekiri. o Kesksõnavormi ja tegusõna pöördvormi eristamine. o Tegusõna tuletamine. o Õpitavad liited: -u, -ta, -ata, -ne. o -u-liitega tegusõnad loodushäälte (siutsuma), olukorra muutumise (närbuma), tegijale endale suunatud või enesekohase tegevuse väljendajana (kattuma, riietuma). o -ta-liite kasutamine nimi-, omadus- ja määrsõnadest tegusõna tuletamisel. o Liidete -ta ja -da õigekiri (rõõmustama, kohandama). o -ata-liitega tegusõnad hetkelise ühekordse tegevuse või äkilise hääliitsuse väljendajana (ehmatas, praksatas). o -ne-liitega tegusõnad olukorra järk-järgulise muutumise väljendajana (paksenedes). Õpitud liidete aktiveerimine. Tuletatud tegusõnade tähendus ja kasutamine lauses. o Tegusõna tunnuste ja lõppude õigekiri.
<ul style="list-style-type: none"> o Võõrhäälikud ja tähed, võõrsõnad. o Õppeainetes kasutatavate võõrsõnade mõistmine.
Kirjutamine
<ul style="list-style-type: none"> o Veaohtlikud häälikud sõnas. Sulghäälikud järgsilpides. o Kaashäälikuühendi õigekiri. o Enesekontroll. Enda koostatud teksti õigekiri. o Ortograafiareeglite rakendamine: g, b, d helitute häälikute kõrval. Võõrsõnade õigekiri. Suur algustäht nimedes: olendid, geograafilised objektid, asutused/organisatsioonid, riigid, ajalehed/ajakirjad. Kodukoha asutuste ja ettevõtete nimed. o Liitsõnade ja tuletatud sõnade õigekiri.
Keeleteadmised ja -oskused
<ul style="list-style-type: none"> o Tähekasutusreeglite ja õpitud ortograafiareeglite tundmine ning rakendamine. o Õigekirja kommenteerimine. Õigekirjavigade leidmine ja parandamine. o Sõnade käänamine ja pööramine tabeli järgi. o Sõnaliikide nimetuste ja tunnuste teadmine.
Lugemine
<ul style="list-style-type: none"> o Pala lugemine vahelduvalt: häälega, endamisi, kooris.

o Vaiksel lugemise käigus tekstist vajaliku teabe otsimine, teabe märgistamine sümbolite või lühendite abil lugemise ajal.
- o Jutustamine   - o Teksti lugemine ja analüüs sõltuvalt oodatava jutustamise liigist. Tegelaste käitumise ja emotsioonide hindamine.   - o Tööraamatu paladest saadud teabe baasil erinevate tarbekirjade koostamine (CV, kuulutus, avaldus, seletuskiri).   - o Teksti kuulamise käigus märkmete tegemine ja nende kasutamine teksti hilisemal taastamisel. Tehtud märkmete kriitilinehindamine ja korrigeerimine.   - o Konspekterimine   - o Konspekti koostamine loetud teksti järgi: oluliste mõtete ja faktide leidmine ja märkimine tekstis, teksti lühendamine, lausete lühendamine ja transformeerimine; lühendite kasutamine. Konspekti koostamine suulise kõne järgi: sõnade ja sõnaühendite kirjutamine kuulmise järgi, lühendite kasutamine, lausete lühendamine: konspekti kirjutamine pärast ühist arutelu.   - o Teksti ja konspekti kõrvutamise, jutustamine oma ja kaaslase konspekti järgi.